Jacek Salwiński

Kronika działalności Muzeum Historycznego Miasta Krakowa w 2013 roku

Projekty strategiczne

Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim

16 marca 2013 roku na placu Bohaterów Getta w Krakowie miała miejsce podniosła uroczystość. Wieczorem tego dnia kilkaset osób przybyłych z Krakowa, różnych stron Polski i zaproszeni goście z wielu krajów uczestniczyli w otwarciu nowej wystawy stałej *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim*. Gminę Miejską Kraków reprezentował prezydent Jacek Majchrowski. W imieniu prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przemawiał Krzysztof Król, a głos zabrał także ambasador Izraela w Polsce Zvi Rav-Ner. Istotną częścią wieczoru był koncert *Pieśni getta*, któremu towarzyszyły wizualizacje wyświetlane na fasadzie budynku, wykorzystujące motyw wycinanki żydowskiej, oraz modlitwa przedstawicieli krakowskiej społeczności żydowskiej.

Otwarcie Apteki Tadeusza Pankiewicza była główną częścią obchodów 70. rocznicy likwidacji getta krakowskiego, które odbywały się przez cały 2013 rok, ale jednocześnie symbolicznie zamykały kilkuletni okres pracy nad programem *Trasy Pamięci MHK*, zapoczątkowany otwarciem Fabryki Emalia Oskara Schindlera w czerwcu 2010 roku. Po modernizacji oddziału Ulica Pomorska, w którym udostępniono nową wystawę stałą *Krakowianie wobec terroru 1939–1945–1956*, Muzeum skupiło swoje wysiłki na trze-

Konferencja prasowa zorganizowana w Aptece pod Orłem, od prawej: Stanisław Dziedzic, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, Magdalena Sroka, zastępca prezydenta Krakowa oraz dyrektor MHK Michał Niezabitowski, 12 marca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

Krzysztof Król, przedstawiciel prezydenta RP, przemawia w trakcie uroczystego otwarcia wystawy stałej Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim*, 16 marca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Urszula Makosz śpiewa pieśni getta, część artystyczna uroczystości na placu Bohaterów Getta, 16 marca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

Mapping na fasadzie kamienicy przy placu Bohaterów Getta 18, część uroczystości, 16 marca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

cim elemencie *Trasy Pamięci*, oddziale Apteka pod Orłem. Prace nad scenariuszem wystawy stałej i wszystkimi działaniami towarzyszącymi (program edukacyjny i promocyjny) prowadził od 2011 roku zespół pracowników, którym kierowała Zuzanna Miśtal (kierownik Pracowni Organizacji Wystaw MHK), a w którym pracowali: kurator wystawy Monika Bednarek, kustosz Anna Pióro, Monika Urbanik z Muzeum Farmacji UJ, asystenci Anna Marszałek i Wojciech Górny, Marta Śmietana z Działu Promocji i Marketingu MHK. Prace aranżacyjne wystawy konsultował autor koncepcji projektu Łukasz Sarnat. Nadzór nad projektem sprawował Jacek Salwiński, zastępca dyrektora MHK ds. naukowych.

Na przełomie 2012 i 2013 roku wykonano kompletną modernizację pomieszczeń parterowych kamienicy, w których mieści się muzeum. Prace budowlane ukończono 1 lutego 2013 roku, w ciągu kolejnych sześciu tygodni wykonano montaż nowej wystawy stałej, opartej na rekonstrukcji dawnej apteki Tadeusza Pankiewicza. Otwarta nowa ekspozycja zakłada narrację o historii mieszkańców krakowskiego getta w latach jego istnienia 1941–1943 w taki sposób, aby skłonić zwiedzających do aktywności i odszukiwania opowieści o indywidualnych losach ludzi czasów Zagłady. Dokumenty, fotografie, opowieści, także artefakty schowane w szufladach, półkach mebli aptecznych uzupełniają historię przekazywaną w pierwszym kontakcie zwiedzającego z wnętrzem dawnej apteki Pankiewicza oraz z filmami dokumentalnymi i prezentacjami dostępnymi we wszystkich pomieszczeniach.

W ramach projektu poszerzono także zaplecze biurowe muzeum, a pozyskaną, niewielką, ale istotną przestrzeń edukacyjną, nowocześnie wyposażoną, udostępniono gościom oddziału w kwietniu 2013 roku. Tym samym stworzono przestrzeń, w której można organizować spotkania, wykłady i realizować program edukacyjny oddziału.

Ważną częścią projektu był wydany spory zestaw różnorodnych wydawnictw poświęconych Pankiewiczowi i Aptece Pod Orłem jako szczególnemu miejscu w getcie krakowskim. Dużym zainteresowaniem cieszył się komiks *Aptekarz w getcie krakowskim* autorstwa Tomasza Bereźnickiego. Wydawnictwo to miało takie powodzenie, że jeszcze pod koniec 2013 roku Muzeum wznowiło jego nakład.

Przez cały rok realizowany program edukacyjny *Pamiętaj z nami*, ukierunkowany na spotkania, dyskusje, promocje, spacery po miejscach związanych z historią krakowskich Żydów lat 1939–1945 i upowszechnianie wiedzy o Pankiewiczu. Od roku 2003, kiedy to Muzeum przejęło pod swoją opiekę dawną aptekę Pankiewicza przy placu Bohaterów Getta, było to miejsce zwiedzane głównie przez cudzoziemców. Dominującą rolę odgrywały grupy młodzieży z Izraela, realizujące obowiązkowy program edukacyjny tego państwa. Istotnym założeniem projektu było dotarcie z przekazem oddziału do innych grup odbiorców, w tym szczególnie do mieszkańców Krakowa. W tym kontekście

Dyrektor MHK Michał Niezabitowski oprowadza pierwszych zwiedzających wystawę Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim*, od lewej: prezydent Krakowa Jacek Majchrowski, ambasador Izraela w Polsce Zvi Rav-Ner i pełnomocnik prezydenta RP Krzysztof Król, 16 marca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Współautorki scenariusza wystawy stałej w Aptece pod Orłem, od prawej: Anna Marszałek i Anna Pióro w rozmowie ze zwiedzającymi ekspozycję, 16 marca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

Pamiętaj z nami, realizowane w okresie od kwietnia 2013 do lutego 2014 roku, potwierdziło spore zainteresowanie tematyką historii krakowskich Żydów czasów II wojny światowej czy szerzej – tematyką czasów totalitaryzmu. Ponad 20 różnorodnych zajęć edukacyjnych spotkało się z żywym odbiorem przez uczestników tych zajęć, a i nowa wystawa przyciągnęła większą niż do tej pory grupę krakowskich i polskich zwiedzających. Kierunek wyznaczony przez program *Pamiętaj z nami* jako program edukacyjny projektu *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim* będzie podstawą do działań Muzeum w kolejnych latach.

Modernizacja i remont konserwatorski pałacu Pod Krzysztofory

Rok 2013 był bardzo ważnym okresem dla realizacji programu modernizacji głównej siedziby Muzeum. Po wielu latach starań podejmowanych przez MHK udało się uruchomić środki unijne na potrzeby projektu, co spowodowało przyspieszenie w ramach kolejnego etapu prac budowlanych i konserwatorskich w pałacu Pod Krzysztofory.

Rok rozpoczęto podpisaniem umowy pomiędzy Zarządem Województwa Małopolskiego, reprezentowanym przez marszałka Marka Sowę i członka zarządu Jacka Krupę, a prezydentem Krakowa Jackiem Majchrowskim, która zagwarantowała realizację kolejnego etapu inwestycji, obejmującego zachodnie skrzydło, ze środków unijnych poprzez Małopolski Regionalny Program Operacyjny (MRPO). Konsekwencją umowy podpisanej 17 stycznia 2013 roku pomiędzy Województwem Małopolskim a beneficjantem, czyli Gminą Miejską Kraków, było z kolei podpisanie 23 stycznia 2013 roku umowy pomiędzy MHK a wykonawcą prac, konsorcjum firm Des Henryk Dowgier, Anna Dowgier sp. j. i Przedsiębiorstwa Rewaloryzacji Zabytków Kraków SA. Od lutego, kiedy wprowadzono wykonawcę na plac budowy, trwały intensywne prace zarówno budowlane, jak i konserwatorskie w obiekcie od ulicy Szczepańskiej, obejmujące m.in. tzw. kaplicę oraz odkrytą w czasie prac tzw. lodownię. Wykonano nadbudowę o jedno piętro budynku na rogu ulic Szczepańskiej 4 i Jagiellońskiej 2.

Uroczystość podpisania umowy pomiędzy Gminą Miejską Kraków a Zarządem Województwa Małopolskiego dotyczącej dofinansowania modernizacji pałacu Pod Krzysztofory środkami unijnymi, od lewej: marszałek Marek Sowa, prezydent Krakowa Jacek Majchrowski, członek Zarządu Województwa Jacek Krupa, sala Baltazara Fontany, pałac Pod Krzysztofory, 17 stycznia 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

Zamontowano od strony dziedzińca konstrukcję windy biegnącej od piwnic do czwartego piętra pałacu. Duże tempo prac wynikało z konieczności dotrzymania terminów przewidzianych w projekcie unijnym i zakończenia inwestycji do końca sierpnia 2014 roku. Łącznie wartość prac budowlanych wykonanych w skrzydle zachodnim pałacu wyniosła w ramach projektu unijnego prawie 5,5 mln zł oraz dodatkowo ok. 1,4 mln zł wartość prac konserwatorskich zrealizowanych głównie dzięki wsparciu Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (NFRZK).

Dzięki środkom przyznanym przez Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa (SKOZK) zrealizowano bardzo duży zakres prac konserwatorskich, obejmujący elewację frontową pałacu, wymianę stolarki okiennej od Rynku Głównego i częściowo od ulicy Szczepańskiej (te prace zakończono ostatecznie w listopadzie 2013 roku). Projektem modernizacji Krzysztoforów kierował Adam Świerz, zastępca dyrektora MHK ds. administracyjno-technicznych.

Równocześnie z pracami budowlanym prowadzono prace nad przygotowaniem wyposażenia nowych przestrzeni w skrzydle zachodnim, tj. sali audiowizualnej, pomieszczeń biurowych i Cyberteki, która będzie stanowić cyfrowy aneks do przyszłej wystawy stałej *Kraków – od początku bez końca*. Kuratorem projektu Cyberteki jest kustosz Piotr Hapanowicz.

Zespół projektowy przyszłej wystawy stałej *Kraków – od początku bez końca* (Janusz Tadeusz Nowak – kurator, Katarzyna Moskal, Elżbieta Lang, Klaudia Kaczmarczyk, Beata Łabno, dr Magdalena Kwiecińska, dr Rober Gaweł) wraz z Michałem Urbanem, prof. Dariuszem Kosińskim z Instytutu Teatrologii UJ oraz Marcinem Baranem z Redakcji Wydawnictw MHK wypracowywał założenia projektu nie tylko nowej wystawy stałej w Krzysztoforach, ale także projektu tzw. muzeum kompletnego, obejmującego nową wizję funkcjonowania instytucji w pałacu przy Rynku Głównym 35. Całość prac bezpośrednio nadzorował dyrektor MHK Michał Niezabitowski. W ciągu roku wypracowano założenia wszystkich zmian w skrzydle wschodnim Krzysztoforów. Koncepcja ta będzie podstawą postępowania przetargowego, a następnie prac nad opracowaniem nowego, zamiennego projektu architektonicznego skrzydła wschodniego, czyli ostatniego etapu modernizacji pałacu Pod Krzysztofory.

Nowe Muzeum Teatralne

Projekt ten, realizowany przez Muzeum od roku 2008, wszedł w kolejny etap. Zgodnie z planem, do końca lutego 2013 roku zakończono wszystkie prace projektowe nad dokumentacją architektoniczno-budowlaną, branżową i wykonawczą nowej wystawy stałej (projekt wykonała firma Pracownie Konserwacji Zabytków Arkona sp. z o.o.). Muzeum uzyskało pozwolenie na rozpoczęcie prac budowlanych.

19 czerwca 2013 roku na kolejnym posiedzeniu Rady Programowej Nowego Muzeum Teatralnego zaprezentowano projekty graficzne i promocyjne przygotowane przez zespół projektantów Arkony. Członkowie Rady zgłosili swoje uwagi i odbyła się dyskusja na temat sposobów promocji projektu.

Kolejne miesiące poświęcono na opracowanie dokumentacji niezbędnej do wniosku aplikacyjnego do funduszy norweskich i EOG. Nabór projektów do programów finansowanych w ramach tych środków przewidziano na pierwszy

Posiedzenie Rady Programowej Nowego Muzeum Teatralnego, 19 czerwca 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus

kwartał 2014 roku i w związku z tym rok 2013 poświęcono na przygotowanie stosownego wniosku aplikacyjnego. Uzyskano także akceptację Prezydenta Krakowa i Rady Miasta Krakowa dla zabezpieczenia własnego wkładu inwestycyjnego, niezbędnego do aplikowania o środki zewnętrzne. Ostatecznie wniosek aplikacyjny złożono 30 września 2013 roku.

Ważną częścią prac w ramach projektu Nowego Muzeum Teatralnego było wykonanie konserwacji kilkunastu kostiumów teatralnych – najcenniejszych obiektów wybranych z zasobów kolekcji teatralnej MHK. Prace te wykonano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów

Thesaurus Cracoviensis to z jednej strony projekt nowoczesnych magazynów dla Muzeum. To niezbędna inwestycja, jeżeli przypomnimy, że od roku 2008 magazyny Muzeum mieszczą się w zamkniętym dla publiczności oddziale teatralnym i prowizorycznym magazynie w szkole przy ulicy Stanisława ze Skalbmierza. Z drugiej strony jest to projekt nowoczesnego udostępniania dla publiczności obiektów zgromadzonych w magazynach MHK, a na co dzień niepokazywanych publiczności.

W budynku przy ulicy Księcia Józefa 337 wykonywane były prace budowlane w ramach drugiego i trzeciego etapu umowy z głównym wykonawcą, Przedsiębiorstwem Inżynieryjno-Budowlanym Ład-Bud. Prace te obejmowały nie tylko roboty budowlane, ale także prace instalacyjne, prace wykończeniowe i przebudowę drogi dojazdowej. W związku z pojawieniem się problemu zamakania fundamentów i piwnic prowadzonej inwestycji zlecono dodatkową ekspertyzę techniczną i prace mające przeciwdziałać temu niekorzystnemu zjawisku.

Dodatkowa ekspertyza geologiczna i zmiany w projekcie technicznym obiektu spowodowały opóźnienie w harmonogramie prac. Ostatecznie termin zakończenia prac budowlanych przesunięto na 31 marca 2014 roku. Wartość prac budowlanych wykonanych w roku 2013 w obiekcie przy ulicy Księcia Józefa wyniosła 3,85 mln zł. Trzeba przypomnieć, że od początku całość inwestycji w ramach Centrum Interpretacji Artefaktów jest finansowana ze środków własnych MHK.

Jednocześnie przygotowano wniosek aplikacyjny do funduszy norweskich i EOG i uzyskano pozytywną decyzję władz miasta co do wkładu własnego do ostatniego etapu projektu (wyposażenie obiektu w niezbędny sprzęt konserwatorski i magazynowy, umożliwiający wykonanie wszystkich elementów Centrum Interpretacji Artefaktów). Decyzja o ewentualnym dofinansowaniu ze środków norweskich zapadnie w pierwszym kwartale 2014 roku.

Projektem Thesaurus Cracoviensis kierował Adam Świerz, zastępca dyrektora MHK ds. administracyjno-technicznych.

Udostępnienie i digitalizacja zbiorów 2D Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

23 kwietnia 2013 roku w Rynku Podziemnym odbyło się uroczyste spotkanie promocyjne projektu cyfryzacji zbiorów, realizowanego przez MHK w latach 2010–2013. W czasie spotkania po raz pierwszy zaprezentowano publiczności efekty projektu: portal internetowy *Cyfrowy Thesaurus* oraz towarzyszącą jej mapę interaktywną Krakowa. *Cyfrowy Thesaurus* zapewnia swobodny dostęp do niemal 19 tysięcy obiektów

Oficjalne uruchomienie portalu Cyfrowy Thesaurus *w ramach projektu* Udostępnienie i digitalizacja zbiorów 2D Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*, przemawia dyr. Michał Niezabitowski, Rynek Podziemny, 23 kwietnia 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

2D ze zbiorów. Jest to dostęp zarówno do wizerunku, jak i podstawowego opisu, istnieje także możliwość skopiowania pliku .jpg dla potrzeb własnych osób korzystających z portalu.

Projekt, który miał zostać zakończony do końca lutego 2013 roku, został sfinalizowany z kilkumiesięcznym opóźnieniem (do końca czerwca). W ostatniej fazie pojawiły się problemy ze sprawnym działaniem systemu SAI, który zapewnia archiwizowanie i zarządzanie odwzorowaniami wytworzonymi w trakcie digitalizacji i dostarcza pliki na potrzeby *Cyfrowego Thesaurusa*. Generalny wykonawca, firma Web Inn SA, dopiero po kilku miesiącach dodatkowych prac zapewnił sprawne współdziałanie systemów informatycznych zbudowanych w ramach projektu i tym samym realizację przyjętych założeń projektu.

W drugiej połowie roku trwały prace nad zapewnieniem komunikacji pomiędzy systemem SAI a programem Musnet, tak aby zapewnić transmisję danych z Musnetu do SAI, co jest warunkiem realizacji zaplanowanej wcześniej digitalizacji kolejnych kolekcji muzealnych i włączenia ich do udostępniania na platformie *Cyfrowego Thesaurusa*. Muzeum zaplanowało cyfryzację kolejnych kolekcji 2D, aby w ciągu kolejnych kilku lat zdigitalizować wszystkie kolekcje 2D. Prace te nie nabrały odpowiedniego tempa także z tego powodu, że w ciągu 2013 roku położono nacisk przede wszystkim na przenoszenie danych dotyczących zbiorów z tradycyjnego katalogu do elektronicznego programu Musnet. Prace te, prowadzone jednocześnie z digitalizacją, mają doprowadzić do wprowadzenia 100 procent zbiorów do ewidencji elektronicznej do końca 2014 roku.

Projekt digitalizacji zbiorów 2D nadzorował dyrektor Jacek Salwiński, a koordynatorem projektu był Grzegorz Witkowski, kierownik Działu Promocji i Marketingu MHK.

Zbiory

Muzeum od dwóch lat dysponuje niewielkimi kwotami na zakupy zbiorów, stąd do powiększania kolekcji przyczyniają się głównie dary i przekazy.

W 2013 roku MHK pozyskało łącznie 1270 obiektów muzealnych, w tym 632 dary (na kwotę łączną 177 603 zł), 461 obiektów stanowiły przekazy, a 179 muzealiów zakupiono za kwotę łączną 68 000 zł. Poniżej omówienie najciekawszych obiektów.

Zakupy

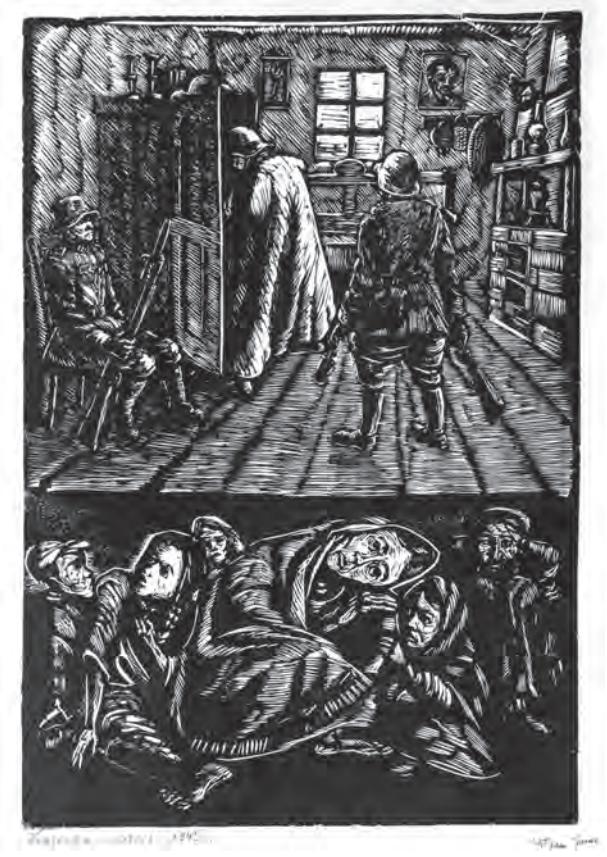
– tableau z miniaturami uczestników powstania styczniowego, sygn. i dat. *N.O 1869*, gwasz, papier;

– *Hołd pruski*, autor nieznany, 1714, miedzioryt;

– cykl *Getto lwowskie*, Jonasz Stern, 1945–1956, drzeworyt, 14 sztuk;

– Włodzimierz Tetmajer, szkicowniki – 7 sztuk, teki z rysunkami – 10 sztuk;

– zbiór fotografii z Fabryki Naczyń Emaliowanych Oskara Schindlera, autor nieznany, l. 40. XX w., 40 sztuk. Fotografie te zostały zakupione od Krzysztofa Fąfrowicza, którego matka, Mieczysława Fąfrowicz z domu Radwańska,

Jonasz Stern, Kryjówka w getcie*, z cyklu* Getto lwowskie*, 1945, drzeworyt, 37 na 26 cm; w zbiorach MHK, nr inw. MHK-3124/VIII/1-14*

Jonasz Stern, Uwięziona*, z cyklu* Getto lwowskie*, 1949, drzeworyt, 14 na 12,5 cm; w zbiorach MHK, nr inw. MHK-3124/VIII/1-14*

pracowała w DEF (Fabryce Oskara Schindlera). Fotografie przedstawiają grupę polskich pracowników Emalii podczas okolicznościowych spotkań z Oskarem Schindlerem oraz w czasie pracy w fabryce. W zbiorze tym znajduje się także seria fotografii wykonanych na dachu fabryki, które doskonale ukazują topografię okolicznego terenu, m.in. nasyp

Uroczystość zawieszenia wiechy na hali produkcyjnej w fabryce Oskara Schindlera (Niemiecka Fabryka Wyrobów Emaliowanych – Deutsche Emailwarenfabrik, DEF), w środku w długim płaszczu stoi Oskar Schindler, 1943; autor fotografii nieznany; w zbiorach MHK, nr inw. MHK-Fs19680/IX

Grupa pracowników przed bramą fabryki Schindlera, jako czwarta z prawej stoi Ligia Baran, 1942–1944; autor fotografii nieznany; w zbiorach MHK, nr inw. MHK-Fs19681/IX

Mieczysława Fąfrowicz przy pracy, 1942–1944; autor fotografii nieznany; w zbiorach MHK, nr inw. MHK-Fs19683/IX

kolejowy oraz zabudowania w rejonie ulicy Przemysłowej. Wśród osób przedstawionych na zdjęciach oprócz wspomnianej Mieczysławy Fąfrowicz znajdują się także: Ligia Baran, Kazimierz Kozłowski, Halina Furgalska czy Stanisław Borowski;

Dary

– banknoty z getta łódzkiego, od czerwca 1940 roku: 50 fenigów, 1 marka, 2 marki;

– jajka z malowanymi 12 scenami Męki Pańskiej, okres międzywojenny, tempera;

– teka z rysunkami Józefa Kluzy z podróży do Chin w 1957 roku;

– naczynia apteczne z dawnej apteki Pod Orłem Tadeusza Pankiewicza: puszki z etykietami, cylindry szklane, flaszka florentyńska;

– Marian Nowicki, *Scena z krakowskich Bronowic*, 1924, sygn. p. d. *Marian Nowicki*, olej, deska;

– fotografie rodziny Czyncielów wykonane w krakowskich zakładach fotograficznych, m.in. Awita Schuberta, Zygmunta Garzyńskiego, Józefa Edera, Walerego Rzewuskiego, 41 sztuk;

Przekazy

– archiwum fotograficzne Hanny Rudzkiej-Cybis;

– zespól fotografii związanych z prezydentem Mieczysławem Kaplickim z pierwszej dekady oraz lat 20. XX w.

– rysunki Sławomira Mrożka wykonane dla „Dziennika Polskiego" z lat 50. XX w., 48 sztuk;

– rysunki z cyklu *Ojciec i syn*, wyk. Gwidon Miklaszewski, z lat 1949–1950;

– belgijski pistolet bocznego zapłonu typu Flobert, kaliber 6 mm flobert, G. Mariette, Liège, ok. 1850–1865;

– angielski pistolet bocznego zapłonu typu Flobert, kaliber 6 mm flobert, G. Manton, Londyn, ok. 1850–1860;

– niemiecki pistolet bocznego zapłonu typu Le Clercq, kaliber 6 mm flobert (?), Mehlis, ok. 1890;

– belgijski pistolet bocznego zapłonu typu Flobert, kaliber 6 mm flobert, Liège, ok. 1850–1870;

– rewolwer trzpieniowy typu Lafaucheux, kaliber 7 mm, Belgia, ok. 1850;

– kieszonkowy rewolwer trzpieniowy typu Lafaucheux, kaliber 5 mm, Belgia, ok. 1850;

– dubeltówka typu Lefaucheux, K. Werlik, Cieszyn, ok. 1860–1870;

– dubeltówka odtylcowa, F.v. Dreyse, Sömmerda, ok. 1870;

– dubeltówka typu. Lefaucheux, Austria, ok. 1850–1860;

– sztucer tarczowy typu Martini, kaliber 8 mm, H. Köhle, Legnica, ok. 1860–1880.

Zbiory Muzeum są stale uzupełniane dzięki ofiarności wielu osób. W roku ubiegłym roku darczyńcami byli: prof. Jerzy Aleksandrowicz, Bronisław Bobrowski, Lidia Bogacz, Anna Borek, Katarzyna Bury, Maria Burzyńska, Barbara Czynciel, Wojciech Gawroński, Zofia Gręplowska, Agnieszka Gorczyca, Dariusz Gwiazda, Zofia Gwiazda, Paweł Jagło, Izabela Kafiak, Danuta Leszczyńska-Kluza, Hans Otto Kluge, Małgorzata Kopeć, Jan Laurynow, Szarota Nowak, Janusz Podlecki, Leszek Sibila, Andrzej Skowroński, Krystyna Trojecka, Romana Próchnicka-Vogler.

Inwentaryzacja i ruch muzealiów

Opracowanie zbiorów w programie Musnet

Codzienna praca przy opracowaniu zbiorów Muzeum jest często niedoceniana w ocenie pracy muzealnej. Nie jest to wysiłek zauważany przy okazji otwarcia kolejnych wystaw czy medialnych wydarzeń. Z drugiej strony to fundament pracy muzealnej, na którym można budować pozostałe segmenty działalności Muzeum. W roku 2013 prowadzono bieżące przy opracowaniu naukowym zbiorów, ale także nadrabiano zaległości z poprzedniego roku, kiedy to MHK pozyskało dużą liczbę nowych muzealiów. Opracowano łącznie 6516 obiektów inwentarzowych (ze względu na spory napływ obiektów w stosunku do części wykonano tylko ewidencję przewidzianą w przepisach ministerialnych). Wykonano reinwentaryzację 2211 obiektów muzealnych.

Kontynuowano prace nad przenoszeniem kart inwentarzowych do programu do elektronicznej ewidencji zbiorów. Łącznie wprowadzono do tego programu 12 937 obiektów inwentarzowych. To niezwykle istotne praca, która zmierza do stworzenia pełnej elektronicznej ewidencji zbiorów MHK, takiej jaka funkcjonuje w nowoczesnych, światowych placówkach muzealnych. Utworzenie pełnej bazy elektronicznej zbiorów planuje się na koniec 2014 roku.

Magazyn Zbiorów MHK prowadził rutynowe prace: wydawanie obiektów do konserwacji, do fotografowania, wypożyczenia na wystawy wewnętrzne, przygotowania do przeglądów konserwatorskich oraz przewoził obiekty do tymczasowych magazynów muzealnych przy ulicy Stanisława ze Skalbmierza.

Łącznie Muzeum wypożyczyło ze swoich zbiorów 526 obiektów, natomiast na potrzeby Muzeum wypożyczono z innych instytucji 1031 obiektów.

Biblioteka Naukowa i Archiwum MHK

Prowadzono proces wdrażania programu *Patron 3*, który jest narzędziem do stworzenia elektronicznego inwentarza zbiorów bibliotecznych (łącznie wprowadzono do tej pory do programu 34 600 rekordów). To – obok digitalizacji 2D i wprowadzania całości zbiorów do elektronicznego systemu ewidencji Musnet – trzeci ważny proces prowadzony od kilku lat w Muzeum. Całość systemu elektronicznego programu ewidencji i udostępniania zasobów Biblioteki Naukowej i Archiwum MHK planowana jest do uruchomienia dla czytelników na rok 2015.

W ciągu 2013 roku opracowano 367 numerów inwentarzowych książek i czasopism, w tym 141 numerów inwentarzowych archiwaliów (2155 egz.) oraz 95 numerów inwentarzowych druków ulotnych (363 egz.). Udostępniono czytelnikom 8250 materiałów biblioteczno-archiwalnych.

Konserwacja muzealiów

Pracownie konserwacji koncentrowały swoje prace na eksponatach, które ze względu na stan zachowania oraz plany ekspozycyjne na najbliższy okres wymagały podjęcia niezbędnych zabiegów.

Prowadzono kontrolę stanu zachowania obiektów na wystawach stałych i czasowych.

Wykonano konserwacje:
Pracownia Konserwacji Malarstwa i Rzeźby – 93 obiekty,
Pracownia Konserwacji Papieru – 118 obiektów,
Pracownia Konserwacji Metalu – 64 obiekty,
Pracownia Konserwacji Mebli – 26 obiektów,
Pracownia Konserwacji Tkanin – 41 obiektów
oraz dodatkowo 13 innych obiektów.

Wystawy czasowe

Pałac Pod Krzysztofory

10 maja 2013 roku otwarta została wystawa czasowa *„W bój lećmy zwyciężać… ". W 150. rocznicę powstania styczniowego*. Rok 2013 był czasem wielu projektów upamiętnienia powstania styczniowego. Muzeum przygotowało ekspozycję nie w okresie największego natężenia wydarzeń rocznicowych, tj. w styczniu tego roku, ale nieco później, dokładnie w rocznicę ogłoszenia utworzenia Rządu Narodowego. Celem wystawy nie był monograficzny wykład na

Fragment wystawy czasowej „W bój lećmy zwyciężać…". W 150. rocznicę powstania styczniowego*; fot. Tomasz Kalarus*

temat przebiegu powstania, ale przede wszystkim przybliżenie zwiedzającym wkładu Krakowa i krakowian w heroiczne dzieje tego zrywu narodowego. Poprzez losy wybranych bohaterów powstania pokazano stosunek Polaków do walki o wolność, a także kontynuację tradycji powstańczych przez kolejne pokolenia. Kuratorem wystawy był kustosz Piotr Hapanowicz, scenariusz konsultowali Danuta Radwan i Janusz Tadeusz Nowak, a aranżację wystawy opracował Bartłomiej Woch. Projektem kierowała Anna Basta. Ekspozycja zyskała bardzo opinię wielu środowisk i cieszyła się sporym zainteresowaniem zwiedzających. Wystawę udostępniano w pałacu Pod Krzysztofory do 15 września.

W okresie letnim przygotowano dwa projekty ekspozycyjne. Od 3 do 29 lipca w piwnicach pałacu Pod Krzysztofory czynna była wystawa *Szopki krakowskie latem*, która prezentowała wybór najciekawszych obiektów z kolekcji szopek ze zbiorów MHK (kurator Małgorzata Niechaj). Ekspozycja adresowana była głównie do turystów odwiedzających latem nasze miasto i zainteresowanych krakowskimi tradycjami.

Od 5 sierpnia do 1 września w piwnicach pałacu Pod Krzysztofory prezentowana była wystawa czasowa *W naszej pamięci / Emlékeinkben* – polska prezentacja węgierskiej wystawy *Andrzej Przewoźnik 1963–2010. Katyń*. Ekspozycję przygotowała Europejska Sieć Pamięć i Solidarność z sekretariatem w Warszawie oraz Ośrodek Pamięć i Przyszłość z Wrocławia. Ekspozycja od kilku lat wędruje po miastach Polski, a jej pierwsza odsłona została przygotowana w salach wystaw czasowych Domu Terroru w Budapeszcie. To swoisty hołd złożony krakowskiemu historykowi Andrzejowi Przewoźnikowi, wieloletniemu sekretarzowi Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, twórcy polskich cmentarzy wojennych w Katyniu, Charkowie i Miednoje, tragicznie zmarłemu w katastrofie smoleńskiej w kwietniu 2010 roku.

8 października otwarto w Krzysztoforach wystawę czasową *W nurtach historii. W 200. rocznicę śmierci księcia Józefa Poniatowskiego*. To była kolejna rocznicowa wystawa w naszym Muzeum. Ekspozycję zorganizowano w 200. rocznicę śmierci wielkiego bohatera narodowego księcia Józefa Poniatowskiego w Bitwie Narodów pod Lipskiem w październiku 1813 roku. Tym samym wystawa wpisała się w działania upamiętniające Bitwę Narodów, jakże ważnego epizodu napoleońskiej epopei. Scenariusz ekspozycji skupiał się na tragicznych wydarzeniach sprzed 200 lat, przede wszystkim momencie śmierci Poniatowskiego, próbując zderzyć historię wielkiego bohatera narodowego, mitu jego czynów z współczesnym odbiorem i pamięcią wielkiej narodowej historii. Stąd artystyczna kreacja najważniejszego obiektu na wystawie, czyli siodła księcia Poniatowskiego, wypożyczonego z Muzeum Historii Miasta Lipska, i stąd także pomysł zorganizowania konkursu plastycznego dla młodzieży.

Kuratorem wystawy był kustosz Leszek J. Sibila, a autorami aranżacji kustosz Witold Turdza, Michał Zakrzewski (grafika) i inż. Łukasz Grzelewski (instalacja z łodzią podwodną z siodłem-relikwią). Ekspozycję udostępniano do 11 listopada.

Ważną częścią projektu była także wizyta delegacji MHK w Lipsku w trakcie, której pobrano ziemię z lipskiego cmentarza (16 października 2013 roku) oraz reprezento-

Wernisaż wystawy W nurtach historii. W 200. rocznicę śmierci księcia Józefa Poniatowskiego*, 8 października 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

wano Muzeum w trakcie uroczystości 200. rocznicy Bitwy Narodów. Delegacji Krakowa przewodniczył przewodniczący Rady Miasta Krakowa Bogusław Kośmider oraz zastępca prezydenta miasta Krakowa Magdalena Sroka, a delegacji MHK dyrektor Michał Niezabitowski i zastępca dyrektora MHK ds. organizacji działalności podstawowej Anna Śliwa-Suchowiak.

Sezon wystaw czasowych w pałacu Pod Krzysztofory tradycyjnie zakończono *Wystawą szopek krakowskich*. 8 grudnia w Międzynarodowym Centrum Kultury przy Rynku Głównym 25 miało miejsce uroczyste otwarcie kolejnej pokonkursowej wystawy szopek krakowskich. Uczestnicy wernisażu, po zapoznaniu się z rezultatami 71. *Konkursu na najpiękniejszą szopkę krakowską* i po uroczystości wręczenia nagród, przemaszerowali do pałacu Pod Krzysztofory, gdzie zapoznano się z przygotowaną przez kustosz Małgorzatę Niechaj wystawą czasową.

W kategorii szopek dużych za najładniejszą jury uznało pracę Leszka Zarzyckiego, w kategorii szopek średnich przyznano dwie pierwsze nagrody – Dariuszowi Czyżowi i Zbigniewowi Gillertowi. Wśród szopek małych zwycięstwo odniosła szopka Mariana Dłużniewskiego i Marzeny Krawczyk. Wreszcie w kategorii szopek miniaturowych pierwsze nagrody otrzymali Wiesław Barczewski i Jan Kirsz. Łącznie do konkursu zgłoszono aż 174 szopki.

Aranżację ekspozycji, w sposób oszczędny, ale budujący przyjazny dla szopek i odbiorców nastrój wystawy, przygotowała Bożena Jarosz z Pracowni Plastycznej MHK.

Ekspozycji, która była otwarta do 23 lutego 2014 roku, towarzyszył m.in. bogaty program warsztatów szopkarskich i przedstawień jasełkowych, realizowanych z grantu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Oddział Dzieje Nowej Huty

Nowohucki oddział dysponuje niewielką przestrzenią na wystawy czasowe i nie ma wystawy stałej. Stąd pomysł organizacji czasowych wystaw półstałych, które w dużym skrócie prezentują najważniejsze wątki z dziejów Nowej Huty i przedzielają wystawy czasowe. Kolejne odsłony wystawy półstałej są sukcesywnie uzupełniane o nowe elementy wynikające z poszerzania naszej wiedzy na temat historii, architektury i urbanistyki Nowej Huty. 27 lutego 2013 roku miał miejsce wernisaż czwartej odsłony wystawy półstałej *Nowa Huta 1949+*. Wystawę przygotowali Paweł Jagło i Maria Lempart we współpracy z Łukaszem Sarnatem. Ekspozycja czynna była do 6 października.

25 kwietnia w oddziale Dzieje Nowej Huty otwarto miniwystawę czasową *Początek końca komunizmu w Polsce – strajk w Hucie im. Lenina, 26 kwietnia – 5 maja 1988 roku*. Inicjatorem wystawy było krakowskie Stowarzyszenie Sieć Solidarności, a jej celem było uczczenie 20. rocznicy Wiosny Solidarności w Nowej Hucie w 1988 roku. Kuratorem wystawy był kierownik oddziału Paweł Jagło.

24 października została udostępniona wystawa *Teatr w Nowej Hucie*. Pomysł tej ekspozycji zrodził się w ramach cyklu wystaw o kulturze Nowej Huty. W 2011 roku prezentowana była wystawa poświęcona muzyce w Nowej Hucie, a w roku 2013 opracowano monograficzną ekspozycję te-

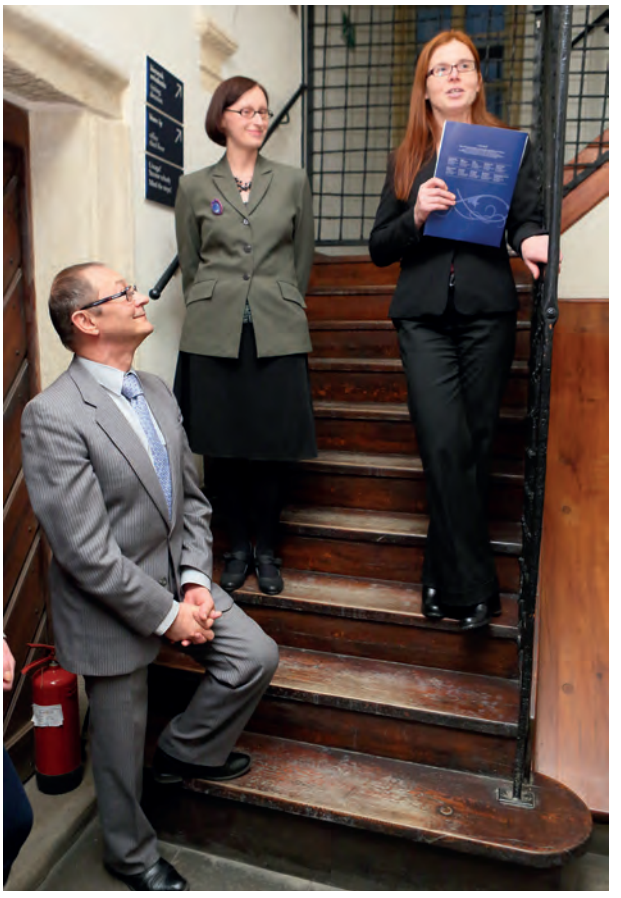
Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora MHK, i Maria Wąchała-Skindzier, kurator wystawy Teatr w Nowej Hucie *w trakcie wernisażu w oddziale Dzieje Nowej Huty, 24 października 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

atru nowohuckiego. Z jednej strony zaprezentowano niemal pełny obraz historii teatru, od pierwszych prób sięgających wczesnych lat stalinowskich przez bogatą działalność Teatru Ludowego i współczesną aktywność Łaźni Nowej. Z drugiej strony teatr był pretekstem do analizy i prezentacji przemian społecznych w tej części miasta, od próby kształtowania „nowego człowieka" po współczesne poszukiwania nowych sensów w aktywności społeczności nowohuckiej. Kuratorem wystawy i kierownikiem projektu była, debiutująca w tej roli, Maria Wąchała-Skindzier. Autorką aranżacji była Agata Pleciak. Wystawę prezentowano do 6 kwietnia 2014 roku. Druga część tej wystawy była równolegle prezentowana w Kamienicy Hipolitów.

Kamienica Hipolitów

Cykl wystaw *Od frontu i od kuchni* na trwałe wpisał się w profil działalności Kamienicy Hipolitów. Od kilku lat Muzeum prezentuje wybrane tematy uzupełniające przekaz wystawy stałej *Mieszczański dom*. Od 13 marca do 2 czerwca czynna była wystawa *Nie garb się*!. Ekspozycja przybliżyła zwiedzającym obyczaje związane z wychowaniem, edukacją i zabawami dzieci, w tym wychowanie przez sport. Autorzy ekspozycji skupili się przede wszystkim na okresie przełomu XIX i XX wieku, kontrastując swój przekaz ze współczesnymi zasadami wychowawczymi. Poszczególne segmenty wystawy poświęcone były wychowaniu domowemu, wychowaniu szkolnemu, wychowaniu przez sport oraz osobno najmłodszym dzieciom. Przygotowano zestawy umożliwiające zwiedzającym aktywny udział w poznawaniu zaginionego już świata wychowania dzieci, opartego na surowej dyscyplinie i bezwzględnym posłuszeństwie rodzicom. Kuratorem wystawy była Katarzyna Bury, która współpracowała przy aranżacji z Łukaszem Białym.

Od 19 czerwca do 1 października otwarta była wystawa czasowa *Pracownia Hanny Rudzkiej-Cybisowej*. Ekspozycja z cyklu *Artyści przypomniani* była próbą spojrzenia na twórczość i osobę Hanny Rudzkiej-Cybisowej (1898–1988), wybitnej kolorystki, poprzez kreację jej pracowni, miejsca tworzenia, ale i codzienności. Kluczem do projektu wystawy była budowa spójnej przestrzeni mieszkania, życia, tworzenia. Autor wystawy (kurator i autor aranżacji) adiunkt Łukasz Biały wykorzystał w scenariuszu wszystkie obiekty muzealne przekazane przed laty do Muzeum przez rodzinę artystki do odtworzenia pracowni Hanny Rudzkiej-Cybisowej i przez tę kreację do opowieści o artystce i jej twórczości.

Otwarcie wystawy Nie garb się! *z cyklu* Od frontu i od kuchni, *kierownik oddziału kustosz Witold Turdza, kurator wystawy Katarzyna Bury i dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak, 13 marca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

22 października otwarto w Kamienicy Hipolitów pierwszą część wystawy poświęconej teatrowi w Nowej Hucie (równolegle do wystawy *Teatr w Nowej Hucie* w oddziale Dzieje Nowej Huty).

Ekspozycję o teatrze w Nowej Hucie podzielono konsekwentnie na dwie części: monograficzną odsłonę prezentowaną na osiedlu Słonecznym oraz drugą część wystawy poświęconą awangardowemu okresowi teatru nowohuckiego z przełomu lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku. Do roku 1963 scenę Teatru Ludowego kreowali wspólnie Krystyna Skuszanka, Jerzy Krasowski i Józef Szajna, dyrektor tej sceny w latach 1963–1966. Do tego niezwykłego okresu w działalności Teatru Ludowego odwołała się kurator wystawy Karina Janik z oddziału teatralnego MHK, a autorką aranżacji wystawy była Gabriela Huzarska. Trzeba przypomnieć, że od 2008 roku oddział teatralny jest czasowo zamknięty, stąd pomysł na prezentację tematyki oddziału w salach wystaw czasowych Kamienicy Hipolitów, również jako formę promocji projektu Nowego Muzeum Teatralnego. Ekspozycja była czynna do 30 marca 2014 roku.

Wernisaż wystawy Teatr w Nowej Hucie *w Kamienicy Hipolitów, od lewej: zastępca prezydenta miasta Krakowa Magdalena Sroka, dyrektor Michał Niezabitowski i kurator wystawy Karina Janik; fot. Andrzej Janikowski*

Sezon wystaw czasowych zakończyła niewielka, ale niezwykle istotna wystawa (w salach wystawy stałej) *11 najcenniejszych kostiumów teatralnych poddanych konserwacji w ramach grantu MKiDN*. Ta prezentacja była czynna w okresie od 19 grudnia do połowy stycznia 2014 roku, a jej kuratorem była dr Agnieszka Kowalska.

Dom Zwierzyniecki

W roku 2013 główną ekspozycją w tym oddziale był wystawa biograficzna poświęcona Zygmuntowi Nowakowskiemu (1891–1963). 27 marca odbył się wernisaż wystawy *Emigrejtan. Zygmunt Nowakowski – krakowianin na wygnaniu*. Tę biograficzną ekspozycję w 50. rocznicę śmierci człowieka teatru krakowskiego (aktora, reżysera, dyrektora), pisarza, publicysty, działacza społecznego, postaci ważnej dla przedwojennego Krakowa, a w okresie powojennym emigranta symbolizującego sprzeciw wobec działań komunistów w Polsce, przygotował debiutujący w roli kuratora Bartosz Heksel oraz Wacław Sawicz jako aranżator ekspozycji (wystawa była czynna do 20 października 2013 roku). Inicjatorem projektu był dr Paweł Chojnacki, którego zasługi w przywracaniu pomięci o wielkim krakowianinie, który po II wojnie świadomie wybrał emigrację jako formę sprzeciwu wobec systemu komunistycznego, trudno przecenić. Wystawa była małym, ale bardzo potrzebnym krokiem w przywracaniu dorobku Nowakowskiego do polskiej świadomości historycznej.

15 listopada otwarto wystawę czasową *Andrusy, kindry, agary... Z przedmieść Krakowa*. Muzeum pragnie aktywniej pracować na rzecz zachowania i promocji niematerialnego dziedzictwa kulturowego Krakowa. Jesteśmy świadkami debaty na ten temat i poszukiwania drogi najskuteczniejszej ochrony tego dziedzictwa. W tym obszarze zrodził się pomysł ekspozycji prezentującej specyfikę krakowskich przedmieść, obyczajowość lokalnych społeczności, ich język, sposób spędzania wolnego czasu, ubiór. Kuratorem wystawy była etnolog, pracownik Działu Folkloru i Tradycji Krakowa MHK, dr Magdalena Kwiecińska. Autorka wystawy zgromadziła obiekty dotyczące krakowskich andrusów i kindrów z pierwszej połowy XX wieku. Efektowną aranżację z rekonstrukcją baru podmiejskiego i miejsca zabaw charakterystycznych dla krakowskich przedmieść przygotował Wojciech Jodłowski z Pracowni Plastycznej MHK. Wystawa była otwarta do 9 marca 2014 roku.

Wystawa Emigrejtan. Zygmunt Nowakowski – krakowianin na wygnaniu*; fot. Andrzej Janikowski*

Uroczyste otwarcie ekspozycji Andrusy, kindry, agary... Z przedmieść Krakowa. *Wśród andrusów kurator wystawy dr Madgalena Kwiecińska, 15 listopada 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Stara Synagoga

Tradycyjnie co roku otwierana jest w Starej Synagodze jedna ekspozycja czasowa, prezentująca wybrane wątki dziedzictwa historycznego i kulturowego krakowskich Żydów.

26 czerwca 2013 roku otwarto ekspozycję *Cracovia Iudaeorum 3D*. Po raz pierwszy zaprezentowano za pomocą nowoczesnych narzędzi cyfrowych rozwój przestrzenny, urbanistyczny, architektoniczny Miasta Żydowskiego w Krakowie. Wystawa zebrała całość wiedzy historycznej, archeologicznej i konserwatorskiej na ten temat.

W projekcie wykorzystano dorobek badawczy zespołu rekonstrukcji cyfrowych MHK oraz wiedzę konsultantów, specjalistów tych zagadnień. Kuratorem wystawy był kierownik oddziału kustosz Eugeniusz Duda, a autorami aranżacji Bartłomiej Woch i Daria Wasserman. Rekonstrukcje cyfrowe na potrzeby wystawy przygotowali Piotr Opaliński i Marcin Kowalski, autorem makiety synagogi Remuh był dr Robert Gaweł. Ekspozycję można było oglądać do 15 kwietnia 2014 roku.

Fabryka Emalia Oskara Schindlera

W tym oddziale Muzeum zaprezentowano wystawę czasową poświęcono krakowskim Sprawiedliwym. Ekspozycja *Krakowscy Sprawiedliwi. Motywy, postawy, przesłanie* była czynna od 5 listopada 2013 roku do 9 lutego 2014 roku. Pomysł na wystawę zakładał na przybliżenie działalności Koła Środowiskowego w Krakowie Polskiego Towarzystwa Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, które skupia krakowskich Sprawiedliwych i ich rodziny. Autor scenariusza wystawy, Wojciech Górny, wybrał postaci kilkunastu bohaterów, członków Koła Środowiskowego, którzy ryzykując swoje życie i życie najbliższych w okresie okupacji niemieckiej, udzielali pomocy Żydom. Były to osoby z różnych środowisk, różnego pochodzenia, których połączyła podjęta w okresie okupacji niemieckiej decyzja, ale też powojenne zapomnienie czy wręcz ukrywanie wiadomości o pomaganiu Żydom. Część z osób, których losy zostały pokazane w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, dopiero teraz, prawie 70 lat od zakończenia wojny, zdecydowała się opowiedzieć szerokiej publiczności swoje niezwykłe historie. Kuratorem wystawy była kustosz Monika Bednarek, a autorem oprawy plastycznej Igor Banaszewski.

Prof. Jan Małecki, ks. kard. Franciszek Macharski i prof. Jacek Purchla w czasie uroczystości otwarcie wystawy Cracovia Iudaerum 3D*, 26 czerwca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Krakowscy Sprawiedliwi*, wernisaż wystawy, pośrodku Krzysztof Włodarczyk, przewodniczący Koła Środowiskowego w Krakowie Polskiego Towarzystwa Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, 5 listopada 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Wystawy zagraniczne

12 lutego 2013 roku otwarto w Muzeum Historii Miasta Lipska wystawę *Cracovia 3D. Via Regia – Kraków na szlaku handlowym w XIII–XVII wieku*. Ekspozycję tę przygotował zespół: Piotr Opaliński – kurator, Elżbieta Firlet – współpraca, Anna Basta – kierownik projektu. Ekspozycja była wynikiem współpracy między muzeami, która rozpoczęła się jeszcze w roku 2009 ekspozycją prezentowaną w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, a poświęconą tzw. aryzacji Lipska. W projekcie wykorzystano dorobek Pracowni Rekonstrukcji Cyfrowych MHK, a istotną częścią wystawy było przypomnienie związków handlowych i gospodarczych obu miast w okresie od średniowiecza do schyłku Pierwszej Rzeczypospolitej. MHK w Lipsku reprezentowali dyrektor Michał Niezabitowski i zastępca dyrektora Anna Śliwa-Suchowiak. Wystawa czynna była do 26 maja.

W grudniu miały miejsce dwie zagraniczne wystawy szopek krakowskich: pokaz jednej szopki w Edynburgu (7–8 grudnia, Andrzej Szoka) oraz ekspozycja szopek w Montrealu, w salach Marché Bonsecours (kurator Małgorzata Niechaj, dyrekcję MHK reprezentowała na wernisażu zastępca dyrektora Anna Śliwa-Suchowiak). Wystawa w Montrealu została otwarta 21 grudnia 2013 roku i była prezentowana do 12 stycznia 2014 roku.

Wystawy stałe

W okresie sprawozdawczym czynne były następujące wystawy stałe:

Z dziejów i kultury Krakowa – zbrojownia i sala Baltazara Fontany – pałac Pod Krzysztofory, Rynek Główny 35;

Z dziejów i kultury Żydów krakowskich – Stara Synagoga, ulica Szeroka 24;

Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim, plac Bohaterów Getta 18;

Z dziejów krakowskiego Bractwa Kurkowego – Celestat, ulica Lubicz 16, zamknięta od 1 kwietnia 2010 roku z przyczyn technicznych;

Krakowianie wobec terroru 1939–1945–1956 oraz dawne cele gestapo – Ulica Pomorska, ulica Pomorska 2;

Mieszczański dom – Kamienica Hipolitów, plac Mariacki 3;

Dzieje Nowej Huty – osiedle Słoneczne 16 – wystawa półstała;

Oddział teatralny zamknięty do odwołania od 2008 roku;

Kraków – czas okupacji 1939–1945, Fabryka Emalia Oskara Schindlera, ulica Lipowa 4;

Trasa turystyczna *Śladem europejskiej tożsamości Krakowa – szlak turystyczny po podziemiach Rynku Głównego*, Rynek Podziemny, Rynek Główny 1;

Zwierzyniec przed 100 laty. Miniwystawa stała, czynna od 12 lutego 2012 roku – Dom Zwierzyniecki, ulica Królowej Jadwigi 41;

Barbakan i Mury Obronne, Wieża Ratuszowa – obiekty czynne sezonowo.

Prace nad scenariuszami nowych wystaw stałych i czasowych

Rok 2013 stał pod znakiem intensywnej pracy nad scenariuszem wystawy stałej w pałacu Pod Krzysztofory, zatytułowanej *Kraków – od początku i bez końca*. Zespół scenariuszowy tej ekspozycji, kierowany bezpośrednio przez dyrektora MHK Michała Niezabitowskiego, współpracował z projektantem Michałem Urbanem, prof. Dariuszem Kosińskim, a także dodatkowo angażowanymi ekspertami. W ciągu roku wypracowano zasadniczą wizję wystawy.

Równolegle prowadzono prace nad koncepcją muzeum kompletnego, która zakłada przeprojektowanie wschodniego skrzydła pałacu, tak aby obiekt spełniał wymagania nowoczesnego muzeum. Całość nowej koncepcji Krzysztoforów stanie się podstawą do ogłoszenia przetargu nieograniczonego, który wyłoni zespół architektoniczny do wykonania projektu zamiennego skrzydła wschodniego Krzysztoforów. Tym samym do końca roku 2014 planowane jest wykonanie pełnej dokumentacji wykonawczej do ostatniego etapu modernizacji pałacu.

W ostatnim kwartale 2013 roku powołano zespół projektowy Cyberteki (kierowany przez kustosza Piotra Hapanowicza). Cyberteka miała stanowić rodzaj cyfrowego aneksu nowej wystawy stałej, a ostatecznie stanie się główną atrakcją udostępnianego jesienią 2014 roku skrzydła zachodniego (obok nowych sal edukacyjnych i sali audiowizualnej). Na około 250 m kw. drugiego piętra pałacu zostanie zaprezentowany przestrzenny i urbanistyczny rozwój miasta, a także podstawowe informacje na temat Krakowa w ujęciu historycznym. Cyberteka stanie się rodzajem wprowadzenia do przyszłej stałej ekspozycji.

Prowadzono prace nad przygotowaniem kolejnych wystaw czasowych, które będą otwierane w 2014 roku.

Krakowscy Wyklęci – Grzegorz Jeżowski;

Świat Lajkonika. Konik na świecie – Andrzej Iwo Szoka;

Nowa Huta dla Wolnej i Niepodległej – Paweł Jagło;

Jedziemy do wód – Katarzyna Bury i Katarzyna Moskal;

Przepis na Kraków Jerzego Dobrzyckiego – Katarzyna Winiarczyk;

Kościół krakowski 1939–1945 – Anna Marszałek i Tomasz Stachów;

Zwierzyniec zaprasza – Krowodrza – Małgorzata Niechaj;

Zapomniane dziedzictwo Nowej Huty – Bieńczyce – Maciej Miezian.

Opracowano także wstępny plan wystaw na rok 2015, powołano zespoły projektowe, które przygotowały założenia merytoryczne i organizacyjno-finansowe przedsięwzięć.

Działalność naukowa

Wykłady naukowe w pałacu Pod Krzysztofory:

15 stycznia 2013

dr Grażyna Lichończak-Nurek: *Scenariusz wystawy – naukowe dzieło muzealne*;

19 lutego 2013

Dominik Lulewicz: *Zabytki archeologiczne z wystawy w Rynku Podziemnym – prezentacja zasobu*;

9 marca 2013

Klaudia Kaczmarczyk: *Formy edukacji muzealnej oraz jej rola i miejsce w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa*;

16 kwietnia 2013

Piotr Opaliński: *Cracovia 3D. Rekonstrukcje cyfrowe architektury Krakowa – podsumowanie i program na kolejne lata*;

21 maja 2013

dr Magdalena Kwiecińska: *Z Ziemi Świętej do Krakowa. Krakowski Emaus w kontekście zwyczaju pielgrzymowania i tradycji odpustowej (pamiątki w kolekcji działu Folkloru i Tradycji Krakowa MHK)*;

18 czerwca 2013 roku

dr Agnieszka Kowalska: *Nowe Muzeum Teatralne na tle europejskich muzeów teatralnych – studium porównawcze*;

15 października 2013

Elżbieta Błażewska: *Katalog kolekcji zegarów MHK, podsumowanie najnowszych ustaleń badawczych*;

19 listopada 2013

Andrzej Malik: *Ewidencja i opracowanie naukowe obiektu muzealnego*;

17 grudnia 2013

Paweł Jagło: *Muzeum Rozproszone Nowej Huty – w stronę muzeum partycypacyjnego*.

Prace nad monografiami, katalogami, opracowaniami naukowymi

Monografie, rocznik naukowy „Krzysztofory"

Od kilku lat filarem działalności naukowej MHK są kolejne tomy Biblioteki Krzysztoforskiej. W roku 2013 zakończyły się prace nad publikacją *Krakowscy artyści i ich sztuka w latach 1939–1945* autorstwa Marii Zientary (t. 5 serii), która to książka miała swoją uroczystą prezentację w Fabryce Emalia Oskara Schindlera 19 listopada 2013 roku.

Jednocześnie przygotowywano opracowanie poświęcone Rynkowi Głównemu: *Rynek krakowski odkryty na nowo*. Publikacja ta, autorstwa zespołu (kustosz Elżbieta Firlet, prof. Jan Małecki, dr Mieczysław Rokosz, dr Waldemar Komorowski), ma być podsumowaniem najnowszych ustaleń związanych z krakowskim Rynkiem Głównym, refleksją zamykającą rezultaty prac archeologicznych i muzealnych, których efektem jest trasa turystyczna udostępniana w pod-

Prof. Jacek Chrobaczyński i autorka kustosz Maria Zientara, promocja książki Artyści krakowscy i ich sztuka w latach 1939–1945*, sala kinowa w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, 19 listopada 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

ziemiach Rynku Głównego od 2010 roku. Tom 6. Biblioteki Krzysztoforskiej stanowi też kontynuację prac zapoczątkowanych w monograficznym dwuczęściowym zeszycie rocznika naukowego MHK „Krzysztofory" (2010, z. 28, cz. 1 i 2), poświęconych właśnie badaniom Rynku Głównego.

Kolegium Wydawnicze MHK pracowało także nad planami wieloletnimi Biblioteki Krzysztoforskiej. Najbardziej zaawansowane są studia nad sztuką krakowską po 1945 roku, prowadzone przez kustosz Marię Zientarę, które będą przedmiotem kolejnego tomu z tej serii, planowanego na lata 2015–2016.

Ukazał się 31. zeszyt „Krzysztoforów. Zeszytów Naukowych Muzeum Historycznego Miasta Krakowa", którego motywem przewodnim była 150. rocznica powstania styczniowego (artykuły Ewy Gaczoł, Janusza Tadeusza Nowaka, Danuty Radwan i Anny Myślińskiej), ale który także zawiera opracowania poświęcone różnym wątkom historii miasta oraz obszerną cześć muzealną, podsumowującą najważniejsze działania MHK (m.in. projekty historii mówionej, digitalizację zbiorów, sesje naukowe oraz prace konserwatorskie w obiektach Muzeum).

Opracowano zawartość 32. zeszytu rocznika. Tu motywem przewodnim będzie setna rocznica wybuchu I wojny światowej. Artykuły zostały zrecenzowane, a ostateczny kształt temu tomowi rocznika nadało Kolegium Wydawnicze MHK już styczniu 2014 roku.

Katalogi zbiorów MHK

MHK planuje coroczny druk nowego tomu katalogu zbiorów. Założenia te stały się jednym z fundamentów strategii Muzeum na lata 2006–2014.

Bardzo zaawansowany jest stan prac nad katalogiem *Klejnotów krakowskiego Bractwa Kurkowego w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*. Praca ta, autorstwa kuratora Muzeum, dr Grażyny Lichończak-Nurek, w zasadniczej części została już napisana i zweryfikowana. Druk ostatecznie przełożono na rok 2014. Powodem były tu braki w budżecie na rok 2013.

Równie zawansowane prace są nad katalogiem zegarów domowych w zbiorach MHK. Autorka tego opracowania, emerytowany kustosz Elżbieta Błażewska, uzupełniała wcześniej oddany do redakcji materiał. Po przygotowaniu recenzji i opracowaniu redakcyjnym ten tom katalogu zbiorów zostanie skierowany do druku w roku 2015.

W planach kolejnych opracowań katalogowych pozostają, w różnym stanie zaawansowania:

Portrety królów kurkowych – dr Grażyna Lichończak-Nurek;

Falerystka w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa – Janusz Tadeusz Nowak;

Biżuteria patriotyczna w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa – Danuta Radwan;

Militaria – broń palna w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa – Aleksandra Radwan;

Malarstwo olejne w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa – Danuta Radwan, Irena Palca;

Judaika *w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa* – Eugeniusz Duda, Anna Jodłowiec-Dziedzic, Elżbieta Długosz;

Rzeźba *w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa* – Elżbieta Lang, Magdalena Smaga.

Działalność wydawnicza

Działalność wydawnicza jest ważną częścią aktywności MHK. Przez ostatnie kilka Muzeum dopracowało się uznania na krakowskim rynku wydawniczym, a większość wydawnictw jest przygotowywana na wysokim poziomie edytorskim i merytorycznym. W roku 2013 na zauważenie zasługiwał przede wszystkim zestaw wydawnictw towarzyszących projektowi *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim*:

Apteka pod Orłem. Historia i pamięć. Zbiór szkiców towarzyszących wystawie stałej Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim, praca zbiorowa: Jan Gryta, Robert Kuwałek, Anna Pióro, Jacek Salwiński, Jonathan Webber, Yuval Yareach, Katarzyna Zimmerer. Red. Anna Chrostek, 264 s., format 16,5 na 21,5 cm;

The Eagle Pharmacy. History and Memory. A collection of essays accompanying the permanent exhibition Tadeusz Pankiewicz Pharmacy in the Kraków Ghetto. Przekład Michał Szymonik, 264 s., 16,5 na 21,5 cm;

Anna Pióro: *Magister Tadeusz Pankiewicz. Biografia*. Red. Anna Biedrzycka, 152 s., format 16,5 na 21,5 cm;

Anna Pióro: *Magister Tadeusz Pankiewicz. A Biography*. Przekład Michał Szymonik, 152 s., format 16,5 na 21,5 cm;

Tomasz Bereźnicki, *Aptekarz w getcie krakowskim. Opowieść o Tadeuszu Pankiewiczu*. Komiks. Korekta Marcin Baran, 48 s., format 23 na 30 cm;

Tomasz Bereźnicki: *The Pharmacist in the Kraków ghetto. A story about Tadeusz Pankiewicz*. Przekład Michał Szymonik, 48 s., format 23 na 30 cm;

Monika Bednarek: *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim*. Przewodnik po wystawie stałej. Red. Anna Biedrzycka, 44 s., format 12 na 21 cm;

Monika Bednarek: *Tadeusz Pankiewicz's Pharmacy in Kraków Ghetto*. Przekład Michał Szymonik, 44 s., format 12 na 21 cm;

Monika Urbanik: *Opieka medyczna w getcie krakowskim*, wydawnictwo CD w językach polskim i angielskim;

Pieśni getta, zapis koncertu z 16 marca 2013 r., Urszula Makosz (śpiew), Paweł Pierzchała (fortepian), Michał Półtorak (skrzypce) i Christian Dawid (flet, śpiew), wizualizacje messmedia i hmmmstudio, płyta CD i DVD;

Katalogi najważniejszych wystaw czasowych

Zapomniane dziedzictwo Nowej Huty – Mogiła. Red. nauk. Elżbieta Firlet, Maria Lempart, red. Łukasz Klimek, 344 s., format 20 na 22 cm;

Cracovia Iudaeorum 3D, praca zbiorowa: Anna Jakimyszyn, Bogusław Krasnowolski, Marek Łukacz, Dariusz Niemiec, Mateusz Woźniak, Emil Zaitz, Michał Zaitz, Hanna Zaremska. Red. Barbara Cisowska, Łukasz Klimek, 288 s., format 23 na 27 cm;

Cracovia Iudaorum 3D, wersja angielska. Przekład Michał Szymonik, Tomasz Tesznar, 296 s., format 23 na 27 cm.

Teatr w Nowej Hucie, praca zbiorowa: Maria Wąchała-Skindzier, Dariusz Kosiński, Karina Janik, Kinga Anna Gajda, Maryna Klotzer, Łukasz Drewniak, Małgorzata Szydłowska. Red. Marcin Baran, 294 s., format 29 na 21 cm;

Foldery wystaw czasowych

Katarzyna Bury: *Nie garb się!*. Red. Barbara Cisowska, 39 s., format 16,5 na 21,5 cm;

Bartosz Heksel, Paweł Chojnacki: *Emigrejtan. Zygmunt Nowakowski – krakowianin na wygnaniu*. Red Łukasz Klimek, 56 s., format 16,5 na 21,5 cm;

Piotr Hapanowicz: *„W bój lećmy zwyciężać…". W 150. rocznicę powstania styczniowego*. Red. Marcin Baran, 64 s., format: 16,5 na 21,5 cm;

Łukasz Biały: *Pracownia Hanny Rudzkiej-Cybis*. Red. Marcin Baran, 24 s., format 16, 5 na 21,5cm;

W nurtach historii. W 200. rocznicę śmierci księcia Józefa Poniatowskiego, praca zbiorowa: Piotr Hapanowicz, Stefan Poser, Józef Brynkus, Stefan Poser. Red. Barbara Cisowska, 52 s., format 16,5 na 21,5 cm;

Krakowscy Sprawiedliwi. Motywy, postawy, przesłanie, praca zbiorowa: Wojciech Górny, Krystyna Samsonowska, Ewa Rudnik. Red. prowadząca Monika Bednarek, red. Łukasz Klimek, 72 s., format 16,5 na 21,5 cm;

The Righteous Honoured in Kraków. Motives, attidudes, Messager. Przekład Michał Szymonik, 72 s., format 16,5 na 21,5cm;

Grażyna Fijałkowska, *Pracownia witrażowo-szklarska Tadeusza Stanisława Wilkosza*. Red. Barbara Cisowska, 104 s., format 24 na 32 cm;

Magdalena Kwiecińska: *Andrusy, kindry, agary... Z przedmieść Krakowa*. Red. Łukasz Klimek, 60 s., format 16,5 na 21,5 cm;

Elżbieta Firlet, Piotr Opaliński: *Cracovia 3D. Via Regia – Kraków na szlaku handlowym w XIII–XVII wieku*. Red. Kamil Jurewicz, 62 s., format 21 na 21 cm;

Przewodniki

Paweł Jagło, Maria Lempart, *Nowa Huta 1949+*. Przewodnik po wystawie półstałej w oddziale Dzieje Nowej Huty. Red. Łukasz Klimek, 66 s., format 20 na 25,5 cm;

Paweł Jagło, Maria Lempart, *Nowa Huta 1949+*, wersja angielska. Przełożył Aleksander Machur, 66 s., format 20 na 25,5 cm;

Łukasz Walas: *Rynek Underground, Tourist Route, following the Traces of European Identity of Kraków. A Guidebook.* Red. Marcin Baran, przekład Michał Szymonik, 44 s., format 12 na 21 cm;

Walery Bubień, *Kraków na butach. Śladami powstania styczniowego*, 32 s., format 16 na 18 cm.

Stara Synagoga na krakowskim Kazimierzu według stanu z około 1500 roku. Kartonowa Kolekcja, nr 2. Tekst Eugeniusz Duda, Marcin Kowalski, opracowanie modelu cyfrowego Piotr Opaliński, opracowanie modelu kartonowego Marcin Kowalski, format 30 na 42 cm;

Wznowienia

Muzeum sukcesywnie wznawia wydawnictwa, których nakład się wyczerpał, a które cieszą się powodzeniem czytelników. Szczególnie dużym zainteresowaniem cieszą się przewodniki po Fabryce Emalia Oskara Schindlera, Starej Synagodze i terenie dawnego getta krakowskiego lat 1941–1943. W roku 2013 wznowiono:

Łukasz Olszewski: *Szopki krakowskie*;

Monika Bednarek, Anna Marszałek: *Fabryka Emalia Oskara Schindlera*. Przewodnik po oddziale;

Eugeniusz Duda: *The Old Synagogue in Kraków's Kazimierz. A guidebook*;

Anna Pióro: *Getto krakowskie 1941–1943, Przewodnik po terenie byłego getta*;

Marta Marek: *Cracovia 3D. Rekonstrukcje cyfrowe historycznej zabudowy Krakowa. Katalog wystawy*.

Wydawnictwa naukowe

Maria Zientara: K*rakowscy artyści i ich sztuka w latach 1939–1945.* Biblioteka Krzysztoforska, nr 5. Red. prowadząca Anna Biedrzycka, red. Agnieszka Olszewska, 716 s., format 21,5 na 30 cm;

Katarzyna Moskal: *Kafle w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*. Katalog Zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, nr 5. Red. Krystyna Stefaniak, 484 s., format 17 na 24 cm. Autorzy not katalogowych: Katarzyna Moskal, Aleksandra Radwan, Dominika Lulewicz;

„Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa" 2013, z. 31. Red. Anna Biedrzycka, 370 s., format 20,5 na 29,5 cm.

Czasopismo dla dzieci „Krzysztoforek"

„Krzysztoforek" 2013, nr 18. Red. naczelny Michał Niezabitowski, red. prowadząca Klaudia Kaczmarczyk, 26 s., format 21 na 26 cm;

„Krzysztoforek 2013, nr 19. Red. naczelny Michał Niezabitowski, red. prowadząca Klaudia Kaczmarczyk, 26 s., format 21 na 26 cm;

„Krzysztoforek 2013, nr 20. Red. naczelny Michał Niezabitowski, red. prowadząca Klaudia Kaczmarczyk, 26 s., format 21 na 26 cm;

Inne

Oferta edukacyjna 2013/2014. Red. Łukasz Klimek, 48 s., format 15 na 21 cm.

Edukacja i upowszechnienie

Coraz istotniejszą częścią działalności muzealnej są wydarzenia (imprezy) muzealne, docierające do szerokiego grona odbiorców. Duża część z nich jest bezpłatna, a adresatami są krakowianie. Tym samym wydarzenia muzealne spełniająca funkcję integrującą MHK i z najbliższym otoczeniem społecznym – społecznością Krakowa.

Pochód Lajkonika (6 czerwca 2013 roku) to wydarzenie co roku wzbogacane o nowe elementy, uzupełniające tradycyjny przekaz. Pochód Lajkonika w towarzystwie włóczków i kapeli mlaskotów od dziedzińca klasztoru Norbertanek do Rynku Głównego, jak co roku cieszył się zainteresowaniem krakowian, ale także turystów zwiedzających nasze miasto. Tym razem dodatkowo zorganizowano w Barbakanie towarzyszące wydarzenie edukacyjne – *Legendy z Rondla w sosie tatarskim*. Impreza ta zbudowana była wokół przekazu elementów kultury tatarskiej i adresowana do rodzin z dziećmi. Organizatorem projektu *Pochodu Lajkonika* był Andrzej Szoka z oddziału Celestat.

Średniowiecze da się lubić (czerwiec – wrzesień 2013 roku) – imprezę zorganizowano po raz trzeci, a jej celem jest przybliżenie kultury i bogactwa historii średniowiecznego Krakowa. Wydarzenie ma przyciągnąć do Barbakanu i innych obiektów Muzeum uczestniczących w tym projekcie (Mury Obronne, pałac Pod Krzysztofory) jak największej liczby osób i zachęcić je do spędzenia w ten atrakcyjny sposób wolnego czasu. Jest to zaproszenie do dobrej zabawy, połączonej z odkrywaniem i poznawaniem średniowiecznej kultury i obyczajów. W programie kolejnych spotkań ze średniowieczem znalazły się m.in. inscenizacje teatralne, pokazy tańców, różnorodne warsztaty, także gry miejskie. Projekt został podsumowany debatą, zorganizowaną 3 października w podziemiach Rynku Głównego, zatytułowaną *Barbaricum czy christianitas. O tożsamości współczesnej Europy i jej średniowiecznych korzeniach*, której bohaterami byli prof. Jan Michalik i ks. prof. bp Grzegorz Ryś, a osobą prowadzącą dyr. Michał Niezabitowski. Program *Średniowiecze da się lubić* przygotował dr Jacek Zinkiewicz.

Dzień Pamięci Ofiar Gestapo (13–14 września 2013 roku) – wydarzenie służące utrwaleniu w pamięci zbiorowej wydarzeń okupacji niemieckiej Krakowa lat 1939–1945, ale także zachowaniu pamięci o ofiarach nazizmu. Program już siódmego *Dnia Pamięci* zbudowany został wokół działalności konspiracyjnej organizacji ziemian Tarcza – Uprawa, a bohaterem był Leon Krzeczunowicz, więzień gestapo i szef Uprawy w okręgu krakowskim AK. Obok uroczystego apelu poświęconego pamięci ofiar gestapo oddział Ulica Pomorska przygotował ofertę dla młodzieży: grę miejską *Tarcza Rolanda* i turniej gry historycznej *Znaj Znak*. Ważną częścią projektu była sesja *Polskie Państwo Podziemne w edukacji obywatelskiej. Jak i po co?*. Na placu Inwalidów otwarta była także wystawa plenerowa *Tarcza – Uprawa. Działalność w ZWZ–AK*. Kierownikiem projektu *Dnia Pamięci* był Grzegorz Jeżowski.

Legendy z Rondla w sosie tatarskim*, wydarzenie towarzyszące corocznemu* Pochodowi Lajkonika*, Barbakan, 8 czerwca 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

Odbyła się kolejna edycja *Zajrzyj do Huty* (21–22 września 2013 roku), impreza zbudowana we współpracy z partnerami skupionymi wokół Muzeum Rozproszonego Nowej Huty, promująca dziedzictwo kulturowe wschodniej części Krakowa. Liderem *Zajrzy do Huty* jest nowohucki oddział MHK (kierownik projektu Paweł Jagło), ale fenomenem tego wydarzenia jest udział wszystkich najważniejszych instytucji działających w Nowej Hucie, a także wielu stowarzyszeń i osób fizycznych. Program budowany jest wokół dwóch kwestii: dziedzictwa „starej" Nowej Huty i historii wsi tworzących dzisiejszą dzielnicę. Oferta *Zajrzyj do Huty* była, jak co roku, niezwykle bogata: od cieszących się dużą popularnością wycieczek autokarowych, spacerów pieszych, rowerowych, spotkań z ciekawymi osobami, po gry miejskie czy specjalnie przygotowane wystawy.

1 kwietnia w Domu Zwierzynieckim odbyła się impreza *Wielkanoc w Muzeum. Przystanek Emaus*. W Poniedziałek Wielkanocny Muzeum zaprosiło krakowian do poznawania tradycji krakowskiego Emausu i spędzania wolnego, świątecznego czasu w aktywny sposób na warsztatach zorganizowanych przy ulicy Królowej Jadwigi 41. Organizatorem *Wielkanocy* w Domu Zwierzynieckim był Bartosz Heksel.

3 czerwca wręczono medale św. Krzysztofa, przyznawane przez kapitułę, której przewodniczy prezydent Krakowa Jacek Majchrowski. Otrzymali je prof. Krzysztof Zamorski, wieloletni przewodniczący Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, Barbara Miszczyk, kustosz MHK, prezes Koła Przyjaciół Bronowic, oraz Ryszard Wysokiński, dyrektor Centrum Handlowego Galeria Krakowska.

Najliczniej frekwentowanymi wydarzeniami były: *Noc Muzeów* (17 maja 2013 roku), w której uczestniczyło 12 oddziałów, a frekwencja wyniosła ok. 19,5 tysiąca zwiedzających, w tym największa w Barbakanie i Kamienicy Hipolitów, oraz *Dzień Otwartych Drzwi Muzeów Krakowskich*. W *Dniu Otwartym* uczestniczyła rekordowa liczba 6664 zwiedzających. Program tej imprezy przygotowało 10 oddziałów Muzeum, a największe zainteresowanie było Fabryką Emalia Oskara Schindlera, Rynkiem Podziemnym i Kamienicą Hipolitów. *Noc Muzeów* koordynował kustosz Piotr Hapanowicz, a *Dzień Otwarty* adiunkt Klaudia Kaczmarczyk.

Uliczna inscenizacja w ramach wydarzenia Średniowiecze da się lubić*, 15 czerwca 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

5 października 2013 r.w hali Com-Com Zone w Nowej Hucie odbył się IX Turniej Piłkarski Muzeów Krakowskich o Puchar Prezydenta Krakowa. Jest to impreza organizowana przez muzea krakowskie od roku 2005. Głównym organizatorem jest MHK.

W pierwszej fazie rozgrywek dziewięć drużyn podzielonych było na dwie grupy, rywalizując systemem każdy z każdym. Ostateczne tabele obu grup po rozegraniu łącznie 16 spotkań prezentowały się następująco:

Grupa A

1. Muzeum UJ i Biblioteka Jagiellońska – 4 mecze, 9 pkt, bramki 7:2;

2. Zamek Królewski na Wawelu – 4 mecze, 9 pkt, bramki 5:4;

3. Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie – 4 mecze, 6 pkt;

4. Muzeum Galicja i JCC – 4 mecze, 4 pkt;

5. Muzeum Narodowe w Krakowie – 4 mecze, 1 pkt;

Grupa B

1. Zamek Królewski w Warszawie – 3 mecze, 6 pkt, bramki 5:2;

2. Muzeum Etnograficzne – 3 mecze 6 pkt, bramki 4:2;

3. Muzeum Archeologiczne – 3 mecze 6 pkt, bramki 3:2;

4. Muzeum Historyczne Miasta Krakowa – 3 mecze, 0 pkt, bramki 0:5.

W pierwszej fazie zaskoczeniem dla wielu obserwatorów była świetna gra drużyny Muzeum UJ i BJ, która prezentowała się znakomicie i dominowała doskonałą organizacją na boisku i zgraniem zawodników. Niestety słabo zaprezentowały się obie uznane krakowskie ekipy – Muzeum Narodowego i Muzeum Historycznego. Drużyna MHK przystępowała do turnieju w roli faworyta jako zwycięzca z roku 2012, ale w dużym osłabieniu z powodu braku kilku podstawowych graczy (kontuzje i odejścia z pracy w Muzeum).

Nasza drużyna w pierwszym meczu po wyrównanych zawodach (m.in. strzał Mirosława Bydłonia w poprzeczkę) przegrała z Zamkiem z Warszawy 0:1, następnie z Muzeum Archeologicznym 0:2 (co było chyba największą niespodzianką turnieju) i na koniec z tradycyjnie mocną ekipą Muzeum Etnograficznego również 0:2.

Po przerwie obiadowej sześć najlepszych drużyn przystąpiło do fazy play-off.

Najpierw w ćwierćfinałach Wawel pokonała 2:0 Muzeum Archeologiczne, a Muzeum Sportu aż 3:0 Muzeum Etnograficzne.

W półfinałach po wyrównanej walce Muzeum UJ pokonało Wawel 1:0. W pojedynku drużyn warszawskich Zamek Królewski pokonał po ostrej walce 2:1 Muzeum Sportu.

Finały pokazały dominację drużyn warszawskich, które miały bardzo mocne składy i tylko Muzeum UJ i BJ było w stanie rywalizować z tymi ekipami.

Najpierw w meczu o trzecie miejsce Muzeum Sportu, które dość szczęśliwie (dwie porażki w grupie) awansowało do fazy pucharowej, rozbiło łatwo grających od wielu lat tym w tym samym składzie zawodników z Wawelu 4:0. Wreszcie w wielkim finale Zamek Królewski z Warszawy rozgromił drużynę Muzeum UJ i BJ 8:1. Zawodnicy krakowscy najwyraźniej nie wytrzymali kondycyjne trudów całodniowych zawodów.

Laureaci medali św. Krzysztofa, kustosz Barbara Miszczyk, dyrektor Ryszard Wysokiński, prof. Krzysztof Zamorski, sala Baltazara Fontany, pałac Pod Krzysztofory, 3 czerwca 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

Debata Bić się czy nie bić. Romantycy kontra pozytywiści *z udziałem profesorów Kazimierza Karolczaka, Jerzego Zdrady i Michała Baczkowskiego, sala Baltazara Fontany, pałac pod Krzysztofory, 22 stycznia 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

Puchar zwycięskiej drużynie, po raz pierwszy niekrakowskiej, wręczyła Magdalena Sroka, zastępca prezydenta Krakowa. Nagrodę dla króla strzelców turnieju otrzymał Krzysztof Pawlak z Muzeum Sportu w Warszawie, który strzelił aż 10 goli w siedmiu meczach.

Drużyna MHK grała w składzie: Andrzej Janikowski (bramka), Stanisław Klimkowicz (kapitan), Bartosz Heksel, Mirosław Bydłoń, Mateusz Maciejewski, Piotr Figiela (obrona), Michał Salwiński, Przemysław Gondek, Michał Ososiński (atak) oraz Jacek Salwiński i Adam Świerz. Opiekę nad ekipą sprawowała Marta Śmietana z Działu Promocji i Marketingu MHK.

Muzeomania

Jest to główny program edukacyjny o zróżnicowanym programie, adresowany do różnych grup odbiorców. Szczególnym uznaniem cieszą się dwa cykle: *Akademia Małego Odkrywcy*, w tym *Spotkania z Krzysztoforkiem i Dorotką*, adresowany do dzieci w wieku 6–9 lat, oraz *Krakowskie kolokwium*, cykl debat organizowanych w różnych oddziałach MHK, a poświęconych ważnym dla historii i współczesności tematom.

Debata Historia czy pamięć. Wokół misji muzeów czasów Zagłady. *W debacie udział wzięli: dr Karol Mazur (Muzeum Powstania Warszawskiego), dr Janusz Marszalec (Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku), red. Jolanta Drużyńska, prof. Krzysztof Zamorski, dyr. Jacek Salwiński (MHK), prowadziła dyr. Anna Śliwa-Suchowiak, sala kinowa w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, 16 kwietnia 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

Uczestnicy debaty Barbaricum czy christianitas: *ks. prof. bp Grzegorz Ryś, dyr. Michał Niezabitowski, prof. Jan Michalik, Rynek Podziemny, 3 października 2013 r.; fot. Tomasz Kalarus*

Program *Muzeomanii* był przygotowany w dwóch edycjach, wiosennej i jesiennej (wrzesień 2013 – luty 2014 roku) i ogniskował się wokół dwóch przewodnich tematów: patriotyzmu i pałacu Pod Krzysztofory jako głównej siedziby Muzeum i miejsca przyszłej wystawy *Kraków – od początku bez końca*. Dużym powodzeniem cieszyły się spacery w ramach *Muzeum bez granic*. Program *Muzeomanii* uzupełniały: *Salon*

pod Faetonem, *Spotkania z VIP-em*, *Zagraj w Kraków* (interaktywne zajęcia dla młodzieży), *Akademia 67+/-* oraz *Zagraj w teatr*. W Fabryce Schindlera sporym zainteresowaniem cieszyły się spotkania filmowe *Nie tylko Schindler*. W Aptece po Orłem przez cały rok organizowano zajęcia w ramach programu *Pamiętaj z nami*, którego tematem przewodnim była 70. rocznica likwidacji getta krakowskiego (1941–1943).

Programy edukacyjne

Najpopularniejszą formą działalności edukacyjnej są od lat oprowadzania po wystawach stałych. W 2013 roku odbyło się prawie 6 tysięcy oprowadzeń, zrealizowanych przez przewodników zatrudnianych przez Muzeum. MHK organizuje także warsztaty i lekcje dla dzieci i młodzieży szkolnej, ponadto oferuje spory zestaw specjalistycznych kursów i konkursy tematyczne, m.in.: *Czy znasz Kraków* – konkurs wiedzy o Krakowie dla licealistów, *Od Wandy do Sendzimira* – konkurs wiedzy o Nowej Hucie, *Na fundamencie krzyża* – konkurs dla szkół wokół tematyki walki o kościół w Nowej Hucie w okresie PRL, *Na drodze do niepodległości* – konkurs organizowany corocznie w przeddzień Narodowego Święta Niepodległości (11 listopada), *Vademecum młodego miłośnika Krakowa* – propedeutyczny kurs wiedzy o mieście dla najmłodszych, *Dzieje i dziedzictwo kulturowe Krakowa* – kurs wiedzy o Krakowie dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej, *Ferie w muzeum, Lato w mieście*, *Lato w szkole* – zestaw bezpłatnych zajęć dla dzieci w okresie wakacji letnich i ferii zimowych.

Godny zauważenia był projekt *Muzeum poza ciszą i ciemnością*, w ramach którego przygotowano szereg narzędzi umożliwiających zwiedzanie wystawy *Kraków – czas okupacji 1939–1945* przez niewidzących i niesłyszących. Program ten został zrealizowany dzięki wsparciu finansowemu i organizacyjnemu warszawskiej Fundacji Kultury bez Barier i Fundacji Dzieciom Zdążyć z pomocą. Uroczysta inauguracja trasy zwiedzania dla niewidzących i niesłyszących w Fabryce Schindlera miała miejsce 26 listopada 2013 roku.

Prace ze strony Muzeum koordynowała Katarzyna Bury, a program przygotowywali również Elżbieta Lang i Bartosz Heksel.

Inne projekty

Rok 2013 w Muzeum był wyjątkowy pod względem liczby zrealizowanych projektów dofinansowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Były to*:*

Cracovia Iudaerum 3D – dofinansowano wydawnictwo do wystawy czasowej w Starej Synagodze;

Konserwacja unikatowej kolekcji kostiumów teatralnych – konserwacja najważniejszej części kolekcji kostiumów teatralnych;

Korzenie krakowskich tradycji zaklęte w miejskich legendach – program i wydawnictwa edukacyjne dla dzieci związane z krakowskimi legendami;

Opowiedz mi miasto – multimedialna strona edukacyjna MHK, projekt służący ukazaniu wielokulturowości Krakowa przez prezentację religii i wyznań mieszkańców miasta z różnych środowisk. *Opowiedz mi miasto* zasługuje na zauważenie jako projekt wyjątkowy. Z jednej strony pozyskano szereg ciekawych opowieści dotyczących indywidualnych doświadczeń krakowian różnych wyznań. Z drugiej – poprzez stronę internetową – zbudowano nowoczesne narzędzie do przekazu wiedzy i edukacji na temat wielokulturowości Krakowa. Projekt był popularyzowany m.in. za pomocą nowoczesnych gier miejskich, adresowanych zarówno do młodzieży, jak i rodzin z dziećmi. Liderem tego projektu była Maria Wąchała-Skindzier, a zastępcą Tomasz Stachów z oddziału Ulica Pomorska;

Od tradycji do przyszłości – kuźnia młodych talentów szopkarskich MHK – wsparcie edukacyjne dla corocznej wystawy szopek krakowskich;

Ocalić od zapomnienia. Głosy z przeszłości – nowoczesna archiwizacja bezcennych relacji świadków niemieckiej okupacji i stalinowskich represji, projekt dofinansowany przez Muzeum Historii Polski.

Współpraca międzynarodowa

MHK kontynuowało współpracę w ramach CAMOC-ICOM i Międzynarodowej Koalicji Miejsc Sumienia (Fabryka Emalia Oskara Schindlera).

Spotkanie inaugurujące trasę dla niepełnosprawnych w ramach projektu Muzeum poza ciszą i ciemnością*, wystawa stała* Kraków – czas okupacji 1939–1945*, 26 listopada 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Gra miejska Zapomniany pamiętnik*, zrealizowana w ramach projektu* Opowiedz mi miasto*, jeden z punktów kontaktowych, 11 października 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Spotkanie inaugurujące stronę internetową projektu Opowiedz mi miasto, *o projekcie opowiada jego kierownik, Maria Wąchała-Skindzier, sala Baltazara Fontany, pałac pod Krzysztofory, 23 października 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski*

Istotnym elementem współpracy z Muzeum Historycznym Miasta Lipska był udział delegacji MHK z dyr. Michałem Niezabitowskim w obchodach 200. rocznicy Bitwy Narodów.

W grudniu miał miejsce wyjazd szkoleniowy większej grupy pracowników do Budapesztu. W czasie tego wyjazdu odbyły się m.in. warsztaty w ramach prac nad wystawą *Kraków – Budapeszt – na wspólnej drodze*.

Muzeum gościło, w ramach wymiany stażowej, pracowników muzeów Lwowa i Magdeburga. Trwały rozmowy w sprawie kolejnych wystaw czasowych ze zbiorów MHK w Koszycach i w Montrealu.

Wizyta Pierwszych Dam, małżonek prezydentów państw Europy Środkowej w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, pośrodku Pierwsza Dama RP Anna Komorowska, 9 października 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

Działalność administracyjno-inwestycyjna, organizacyjna i w sferze zarządzania

W roku 2013 przeprowadzono 36 postępowań o udzielenia zamówienia publicznego, w tym siedem postępowań na dostawy, 26 postępowań na usługi, trzy postępowania na roboty budowlane.

Generalny Rejestr Umów

Zarejestrowano 928 umów, 5625 faktur, 1576 audytów. Łącznie liczba dokumentów finansowych pozostała na poziomie z roku 2012.

Najważniejsze remonty i prace konserwatorskie:

Wieża Ratuszowa

Prace konserwatorskie na klatce schodowej (środki NFRZK), opracowanie projektu izolacji piwnic i fundamentów Wieży.

Kamienica Hipolitów

Opracowanie projektu remontu konserwatorskiego elewacji Kamienicy (środki NFRZK).

28–30 października w Suchej Beskidzkiej odbyło się kolejne posiedzenie Konwentu Strategicznego MHK, w trakcie którego podsumowano kolejny etap strategii MHK, realizowanej według Zrównoważonej Karty Wyników.

Frekwencja

Ogółem Muzeum odwiedziło 942 413 zwiedzających. Zakupiono bilety:

grupowe – 206 799 (10 910 grup)
zwykłe – 287 051
ulgowe – 187 887
bezpłatne – 42 294
rodzinne – 82 827
dzień wolnego wstępu – 103 859
łączone – 4837
w tym:
cudzoziemcy – 388 968
młodzież – 322 568

Zajęcia grupowe:
Oprowadzenia – 5955 dla 90 221 osób
Lekcje – 162 dla 3965 osób
Warsztaty – 137 dla 3202 osób
Imprezy edukacyjne – 393 dla 18 545 osób
Imprezy muzealne – 39 dla 19 356 osób

W poszczególnych oddziałach:
Rynek Podziemny – 327 293 osoby
Fabryka Schindlera – 269 950 osób
Stara Synagoga – 121 148 osób
Pałac Pod Krzysztofory – 50 568 osób
Apteka pod Orłem – 45 579 ośób
Barbakan – 33 784 osoby
Wieża Ratuszowa – 29 471 osób
Kamienica Hipolitów – 19 431 osób
Mury Obronne – 17 269 osób
Ulica Pomorska – 10 799 osób
Nowa Huta – 10 599 osób
Dom Zwierzyniecki – 3 522 osoby.

Rok 2013 pokazał zwiększającą się frekwencję w Fabryce Emalia, która biła przez wiele miesięcy rekordy pod względem liczby odwiedzin. Rynek Podziemny, mimo spadku odwiedzin, utrzymał pierwsze miejsce wśród najlepiej frekwentowanych oddziałów Muzeum. Również sezon w Starej Synagodze był najlepszy w dziejach tego oddziału. Po raz pierwszy w historii liczba zwiedzających przekroczyła tu 120 tysięcy osób.

Posiedzenia Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

W roku 2013 odbyły się trzy posiedzenia Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa[1]. Pierwsze miało miejsce 22 kwietnia 2013 roku w sali Baltazara Fontany w pałacu Pod Krzysztofory. W posiedzeniu wzięli udział: Stanisław Dziedzic – dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, Michał Niezabitowski – dyrektor MHK, oraz Jacek Salwiński, Anna Śliwa-Suchowiak, Adam Świerz – zastępcy dyrektora MHK, członkowie Rady: prof. Czesław Dźwigaj, Jerzy Federowicz jun., Paweł Jaskanis, Joanna Daranowska-Łukaszewska, prof. Jacek Purchla (przewodniczący Rady), dr Volker Rodekamp, Janusz Sepioł, prof. Jan Święch, dr Ewa Wyka, prof. Jerzy Wyrozumski, prof. Krzysztof Zamorski.

Wypowiedź dyrektora Niezabitowskiego stanowiła wprowadzenie do dyskusji nad sprawozdaniem merytorycznym i finansowym MHK za rok 2012 i planem merytorycznym i finansowym na rok 2013. Dyrektor poinformował, że w 2012 roku Muzeum prowadziło intensywne prace nad czterema filarowymi projektami: nową wystawą stałą w Aptece pod Orłem, Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów, remontem pałacu Pod Krzysztofory oraz realizacją projektu Nowe Muzeum Teatralne.

Ogólna frekwencja wyniosła 945 tysięcy osób (2 procent mniej niż w 2011 roku). Widoczna jest stopniowa stabilizacja frekwencji w Rynku Podziemnym, podobnie jak w innych muzealnych oddziałach, oraz wzrost odwiedzin w oddziale Fabryka Emalia Oskara Schindlera.

Muzeum uzyskało zadawalający wynik finansowy w 2012 roku w wysokości 2,2 mln zł zysku. Fundusze te zostały przeznaczone na realizację projektu nowej wystawy stałej w Aptece pod Orłem, której otwarcie wpisało się w program uroczystości obchodów 70. rocznicy likwidacji getta w Podgórzu. Finalizowano projekt *Udostępnienie i digitalizacja zbiorów 2D Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*. Kontynuowano zintensyfikowane prace nad elektronicznym katalogiem zbiorów muzealnych (59 procent zinwentaryzowanych obiektów) i bibliotecznych.

W toku dyskusji nad przedstawionymi sprawozdaniami dr Ewa Wyka złożyła gratulacje Muzeum za realizację jednego z najważniejszych celów muzealnych, jakim jest digitalizacja zbiorów. Podkreśliła, że Muzeum jest jedną z nielicznych tego typu instytucji w Polsce posiadających w większości zdigitalizowane zbiory. Prof. Jan Święch dołączył się do gratulacji za sprawną digitalizację. Zwrócił także uwagę na dużą liczbę nowych nabytków w kolekcji Muzeum. W odpowiedzi dyr. Michał Niezabitowski wyjaśnił, że jest to efekt m.in. otrzymania spuścizny fotograficznej Janusza Podleckiego, która stanowi zwartą kolekcję.

Dr Volker Rodekamp zwrócił uwagę na ogromne, wciąż powiększane zbiory Muzeum. W Muzeum Historycznym Miasta Lipska prowadzone są obecnie dyskusje nad formą pozyskiwania i gromadzenia zbiorów. Zapytał, czy Muzeum Historyczne Miasta Krakowa posiada już wypracowany plan zarządzania swoimi zbiorami. W odpowiedzi dyr. Michał Niezabitowski stwierdził, że Muzeum w 2012 roku prowadziło kilkumiesięczne działania nad określeniem priorytetów w każdej muzealnej kolekcji (około 30 kolekcji) i wypracowaniem polityki gromadzenia zbiorów. Prace wciąż nie zostały zakończone – toczą się dyskusje wśród opiekunów kolekcji nad ostatecznym wskazaniem priorytetów oraz nad sprecyzowaniem, co i w jaki sposób pozyskiwać do zbiorów. Muzeum jest obecnie w polskiej czołówce pod względem pozyskiwania eksponatów, choć wciąż fundusze na ten cel są niewystarczające.

Joanna Daranowska-Łukaszewska poprosiła o dopisanie w sprawozdaniu merytorycznym za 2012 rok informacji, że koordynatorem wystawy *Mam ja skarb mam... Cztery wieki*

[1] Informacje o przebiegu posiedzeń Rady na podstawie protokołów przygotowanych przez Elżbietę Lang.

Posiedzenie Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, sala Baltazara Fontany, pałac pod Krzysztofory, 22 kwietnia 2013 r.; fot. Andrzej Janikowski

karmelitanek bosych w Polsce z ramienia Muzeum Archeologicznego w Krakowie była Anna Tyniec.

Jacek Purchla z uznaniem wyraził się na temat frekwencji muzealnej. MHK jako muzeum samorządowe zajmuje pod tym względem wysokie, czwarte miejsce wśród muzeów w Polsce, posiadając blisko milion zwiedzających rocznie. Równocześnie niezwykle zadawalające są proporcje pomiędzy samorządową dotacją a wypracowanymi przez Muzeum dochodami własnymi, co jest świetnym wynikiem dla tego typu instytucji. Następnie przewodniczący Rady MHK zarządził głosowanie, na mocy którego Rada przyjęła sprawozdanie merytoryczne i finansowe Muzeum za 2012 rok przez aklamację.

Założenia do planu merytorycznego i finansowego Muzeum Historycznego Miasta Krakowa na rok 2013 przedstawił dyrektor Niezabitowski. Najważniejsze z nich to: 23 kwietnia 2013 roku nastąpi oficjalne zakończenie projektu *Digitalizacja i udostępnianie zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa,* do końca 2013 roku zostanie zrealizowany projekt budowlany Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów, będą kontynuowane prace nad inwestycją *Krzysztofory od nowa – muzeum kompletne*: realizacja kolejnego etapu przebudowy pałacu Pod Krzysztofory oraz prace nad scenariuszem wystawy stałej. Muzeum planuje liczne wystawy czasowe oraz muzealne wydarzenia, a wśród nich międzynarodową wystawę *W nurtach historii. W 200. rocznicę śmierci księcia Józefa Poniatowskiego*, która towarzyszyć będzie uroczystościom 200. rocznicy bitwy pod Lipskiem. Dzięki współpracy z dr. Volkerem Rodekampem i burmistrzem miasta Lipska na wystawie będzie zaprezentowane, pochodzące z lipskich zbiorów, siodło księcia Poniatowskiego. Ekspozycja zostanie również wzbogacona o specjalnie na tę okazję wykonaną urnę z ziemią pochodzącą z miejsca pochówku Józefa Poniatowskiego (eksponat-relikwia).

2013 roku przyniósł wyraźny kryzys finansowy Muzeum, spowodowany przeznaczeniem zysków własnych instytucji na realizację dużej inwestycji w 2012 roku, tj. nowej wystawy stałej *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim* oraz obcięciem dotacji budżetowej w wysokości 2,2 mln zł. W wyniku tej sytuacji, a także z powodu znaczącego spadku frekwencji w Muzeum na początku 2013 roku wskutek przedłużającej się zimy, Muzeum może zakończyć rok ze znaczną stratą finansową. Dyrekcja otrzymała jednak z Urzędu Miasta Krakowa zapewnienie o podejmowanych staraniach dotyczących przywrócenia dotacji.

Dyskusja nad przedstawionymi planami.

Stanisław Dziedzic zapewnił dyrekcję i Radę Muzeum, że wraz z Jerzym Fedorowiczem jun., który przewodniczy Komisji Kultury Rady Miasta Krakowa, będzie starał się o przywrócenie dotacji dla Muzeum.

Prof. Jerzy Wyrozumski złożył gratulacje Muzeum za ambitny i bogaty plan działań na rok 2013.

Paweł Jaskanis zwrócił uwagę, że tak drastyczne zmniejszanie budżetu rocznego jest prawdziwą tragedią dla sprawnego zarządzania instytucją. Zmniejszenie dotacji nie powinno przekroczyć 2 procent rocznie. Z całą pewnością taka sytuacja jest olbrzymim problemem dla Muzeum, ale również, jak sądzi, dla Miasta Krakowa.

Prof. Jan Święch wyraził zaniepokojenie, czy w związku ze znaczącym zmniejszeniem budżetu na wynagrodzenia w 2013 roku planowane są jakieś cięcia personalne. Przypomniał, że przedstawiony bogaty plan merytoryczny będzie wymagał zaangażowania dużej liczby osób zatrudnionych.

Michał Niezabitowski odpowiedział, że Muzeum nie planuje cięć personalnych, jednak z powodu zmniejszonej dotacji jest zmuszone do obniżenia premii motywacyjnych i dodatków.

Prof. Jerzy Wyrozumski poinformował, że przez lata w Towarzystwie Miłośników Historii i Zabytków Krakowa działała sekcja upowszechniająca wśród młodzieży wiedzę o Krakowie. Jej działalność została dwa lata temu wskrzeszona dzięki członkowi TMHiZK oraz pracownikowi Muzeum, Piotrowi Hapanowiczowi. Ku wielkiemu zaskoczeniu i radości inicjatywa ta spotkała się z wielkim zainteresowaniem (pierwsze spotkanie zgromadziło ponad 120 osób) dzięki niezwykle owocnej współpracy Towarzystwa z Muzeum i Kuratorium Oświaty. Zajęcia dla młodzieży odbywają się w sali Baltazara Fontany, co dodatkowo podkreśla prestiż tego przedsięwzięcia. Z tego powodu w imieniu TMHiZK dziękuje Muzeum za niezwykle owocną współpracę.

Janusz Sepioł, nawiązując do słów Pawła Jaskanisa, zwrócił się do dyr. Stanisława Dziedzica z pytaniem, kiedy i w jakim trybie zostaną zwiększone dotacje dla Muzeum. Wyraził zaniepokojenie, dlaczego w planach budżetowych Urzędu Miasta Krakowa z jesieni 2012 roku została tak mocno (o blisko 16 procent) obcięta dotacja dla Muzeum. Zastanawiał się także, czy Rada Muzeum powinna głosować nad przyjęciem planu finansowego MHK na 2013 rok, nie posiadając jasnej informacji, czy i kiedy Muzeum otrzyma dotację z UMK.

Stanisław Dziedzic poinformował, że Rada Miasta Krakowa sporządziła suplement do uchwały budżetu na rok 2013, mówiący, że w ramach możliwości Miasto Kraków podniesie dotację miejskim instytucjom kultury, w tym również Muzeum Historycznemu. Nie może jednak wskazać konkretnych terminów.

Michał Niezabitowski wyjaśnił, że z powodu obcięcia dotacji niezbędna jest korekta w budżecie Muzeum. Zostało wydane zarządzenie Dyrektora MHK dotyczące zmian w poszczególnych zadaniach budżetowych. Przewidziano cięcia budżetów o około 12 procent, tak aby było można zbilansować wydatki Muzeum. Kilka projektów z przyczyn finansowych zostało zawieszonych na czas nieokreślony. Jedynie budżet trzech dużych przedsięwzięć wystawienniczych nie został zmieniony: „*W bój lećmy zwyciężać…*”. *W 150. rocznicę powstania styczniowego*, *W nurtach historii. W 200. rocznicę śmierci ks. Józefa Poniatowskiego* oraz *Cracovia Iudaeroum 3D*. Jeżeli Muzeum otrzyma dotację z UMK, pierwotnie planowane budżety zostaną w miarę możliwości przywrócone.

Jerzy Fedorowicz jun., nawiązując do słów dyr. Stanisława Dziedzica, potwierdził, że istnieje duża szansa, iż władze miasta jeszcze w tym półroczu zwiększą dotację na instytucje kultury, w tym Muzeum Historyczne. Miasto oczekuje obecnie zwrotów funduszy (wkładów własnych) z realizowanych inwestycji, które zostaną przeznaczone m.in. na wspomniane dotacje.

Jamusz Sepioł zgłosił wniosek formalny, aby Rada MHK nie przyjmowała planu finansowego Muzeum na rok 2013 i z głosowaniem nad nim poczekała do momentu poinformowania przez Miasto o przyznaniu wspomnianej dotacji.

Krzysztof Zamorski zapytał, czy zgłoszony przez Janusza Sepioła wniosek nie spowoduje komplikacji w Muzeum. Plan finansowy – wyjaśnił dyrektor Niezabitowski – jest zbilansowany ze stratami, więc Muzeum nie przewiduje komplikacji w pracy i realizacji podjętych planów.

Jacek Purchla zaproponował, aby zrealizować wszystkie planowane projekty w 2013 roku. Muzeum potrzebuje wspomnianej dotacji, jednak przedstawiony plan merytoryczny został dostosowany do zbilansowanego planu budżetowego i powinien zostać zrealizowany bez przeszkód.

Jak podkreślił dyrektor Dziedzic, Rada Muzeum pełni funkcję nadzorczą i opiniotwórczą, dlatego w przypadku budżetu rocznego Muzeum może jedynie zaopiniować przedstawiony budżet i wyrazić swoje obawy z nim związane, nie posiada jednak kompetencji do zanegowania wysokości przyznanych przez Miasto Kraków środków. Muzeum jest zobligowane do skorygowania swoich planów zgodnie z wysokością przyznanego budżetu. Równocześnie uspokoił członków Rady, że istnieje realna szansa na dodatkową dotację dla Muzeum w najbliższym czasie.

Przewodniczący Rady zarządził głosowanie, na mocy którego Rada podjęła jednogłośnie uchwałę o przyjęciu planu merytorycznego i finansowego Muzeum na 2013 rok. Równocześnie jednak Rada podkreśliła w uchwale, że z zaniepokojeniem przyjmuje fakt obniżenia wysokości dotacji dla Muzeum, co może zdecydowanie utrudnić, a nawet uniemożliwić pełną realizację bogatego i interesującego programu merytorycznego.

Następnie miało miejsce przedstawienie najważniejszych realizacji i spraw bieżących Muzeum Historycznego Miasta Krakowa:

– otwarcie nowej wystawy stałej *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim*

Dyr. Michał Niezabitowski: Jednym z najważniejszych przedsięwzięć realizowanych w 2012 roku była nowa wystawa stała w Aptece pod Orłem, będąca ostatnim elementem tworzącym muzealną *Trasę Pamięci MHK*. Uroczyste otwarcie oddziału 16 marca 2013 roku zostało wpisane w program uroczystości 70. rocznicy likwidacji getta w Krakowie, nad którą patronat objął prezydent RP Bronisław Komorowski. Otwarciu towarzyszył koncert oraz okazjonalny mapping wyświetlany na ścianach Apteki. Jednym z problemów towarzyszących tworzeniu wystawy był zbyt mały metraż wnętrz, który utrudniał dotychczasową działalność muzealną (mała przestrzeń wystawiennicza i biurowa, brak sali edukacyjnej). Dzięki staraniom Miasta Krakowa udało się jednak powiększyć powierzchnię o jedną trzecią. Po przeprowadzonych przez dyrektorów Jacka Salwińskiego i Adama Świerza negocjacjach z mieszkańcami kamienicy udało się też wykonać remont fasady Apteki. Prace realizowane były z budżetu własnego MHK, co stało się jedną z przyczyn problemów związanych z budżetem i płynnością finansową instytucji w 2013 roku. Nad koncepcją i tytułem wystawy prowadzono długie dyskusje. Zdecydowano się na nową ideę w muzealnictwie polskim – rekonstrukcję wnętrz

dawnej apteki, w której przestrzeni ukryta została muzealna narracja: historia Tadeusza Pankiewicza i jego działalności w getcie. Kuratorem wystawy była Monika Bednarek, a aranżację plastyczną wykonał Łukasz Sarnat. Wystawie towarzyszył szereg wydawnictw dotyczących Tadeusza Pankiewicza i podgórskiego getta. Koszt realizacji wystawy wyniósł w przybliżeniu 2,6 mln zł, w tym ok. 1,076 mln zł przeznaczono na remont budynku;

– stan realizacji projektu Nowe Muzeum Teatralne

Dyrektor Jacek Salwiński: W 2012 roku kontynuowano rozpoczęte w 2008 roku prace nad realizacją nowej wystawy teatralnej w Domu pod Krzyżem. Powołany zespół scenariuszowy z kuratorem dr Agnieszką Kowalską na czele w 2011 roku zakończył prace nad scenariuszem wystawy *Dzieje Teatru w Krakowie 1781–1989. Od teatru aktora do teatru inscenizatora*. W tym też czasie została powołana, złożona ze specjalistów, Rada Programowa Nowego Muzeum Teatralnego z przewodniczącą Magdaleną Sroką, zastępcą prezydenta miasta Krakowa. Zespół scenariuszowy nawiązał merytoryczną, owocną współpracę z licznymi instytucjami, w tym z Wiednia. Pod koniec 2011 roku rozpisano konkurs na projekt aranżacyjno-wnętrzarski i budowlany. W kwietniu 2012 roku podpisano umowę ze zwycięzcą konkursu, Pracowniami Konserwacji Zabytków Arkona sp. z o.o. We współpracy z zespołem projektowym MHK biuro projektowe Arkony opracowało koncepcję aranżacji wystawy stałej, koncepcję oraz projekt architektoniczny modernizacji budynku przy ulicy Szpitalnej 21 oraz – w ostatnim etapie – projekty wykonawcze i branżowe (budowlany, elektryczny, multimedialny). W lutym 2013 roku zakończono prace nad dokumentacją, w tym wszystkimi projektami graficznymi nowej wystawy. Obecnie MHK otrzymało z Wydziału Architektury UMK zezwolenie na rozpoczęcie prac budowlanych. Przewidywany koszt realizacji projektu wynosi 17 mln zł;

– stan prac nad inwestycją Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów

Dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak: Prace nad realizacją pierwszych w Polsce nowoczesnych magazynów zbiorów z możliwością ich zwiedzania oraz obcowania z artefaktami (z wytyczoną trasą dla zwiedzających) rozpoczęto w 2010 roku. MHK otrzymało do użytkowania na okres 30 lat budynek nieukończonej szkoły przy ulicy Księcia Józefa 337. Rozpoczęto przebudowę oraz prace nad dostosowaniem budynku do potrzeb muzealnych, finansowane ze środków własnych MHK. W 2014 roku planowane jest zakończenie projektu, którego koszt szacowany jest na 14,66 mln zł. W grudniu 2012 roku zakończono drugi etap budowlany (wykonanie robót budowlano-konstrukcyjnych polegających na rozebraniu istniejącego dachu, położenie konstrukcji stalowej nowego dachu wraz z pokryciem całości dachówką, wykonanie przyłączy zewnętrznych, przekładek kablowych), prowadzony przez Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane Ład-Bud. Prace te zwiększyły znacząco powierzchnię użytkową o przestrzeń przeznaczoną na pracownie konserwatorskie. Rozpoczęto także prace trzeciego etapu budowlanego, prowadzone przez wymienioną firmę, którego termin zakończenia planowany jest na koniec 2013 roku. W 2012 roku wykonano: wzmocnienie elementów konstrukcyjnych stropów, wykonanie otworów drzwiowych, układanie ścianek działowych, montaż nadproży, montaż stolarki okiennej, wykonanie garażu z zapleczem. Na 2013 rok zaplanowano wykonanie tynków wewnętrznych i zewnętrznych, dalsze roboty instalacyjne wewnętrzne, budowę kotłowni, montaż windy towarowo-osobowej, wykonanie instalacji telewizji przemysłowej, instalacji ppoż, instalacji antywłamaniowej i kontroli dostępu, roboty wykończeniowe, wykonanie parkingów i przebudowę drogi;

– stan prac nad inwestycją *Krzysztofory od nowa – muzeum kompletne*

Dyrektor Adam Świerz: 17 stycznia 2013 roku nastąpiło podpisanie umowy pomiędzy Zarządem Województwa Małopolskiego a Gminą Miejską Kraków dotyczącej dofinansowania w wysokości 16 543 500,00 zł modernizacji pałacu Pod Krzysztofory. W wyniku tego w styczniu 2013 roku została zawarta umowa z generalnym wykonawcą robót budowlanych, konsorcjum firm: Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie SA oraz DeS Henryk Dowgier, Anna Dowgier sp. j. Termin zakończenia prac planowany jest na koniec 2014 roku. Obecnie kontynuowane są prace budowlane przy restauracji Rooster, m.in. prace rozbiórkowe, pogłębianie poziomów na parterze i w piwnicy wraz z wybraniem ziemi dla potrzeb nowo projektowanych piwnic, w piwnicach, na pierwszym piętrze i poddaszu skrzydła zachodniego, m.in. wykonanie schodów (równanie) głównej klatki schodowej wraz z podestami piętrowymi i międzypiętrowymi, zabudowa połaci dachowych, prace nad wykonaniem płyt żelbetowych stropów, rozpoczęcie konserwacji wątków ceglanych ścian i sklepień piwnic; prowadzone są także prace przy instalacjach wodociągowo-kanalizacyjnych, wentylacyjnych, elektrycznych i niskoprądowych. 19 marca 2013 roku SKOZK przyznał Muzeum Historycznemu dotację ze środków NFOZK w wysokości 1 210 183,87 zł na wykonanie zadania *Kontynuacja dodatkowych prac budowlano-konserwatorskich w ramach restauracji i modernizacji Pałacu Pod Krzysztofory na cele muzealne.* Prace zaplanowane na okres od czerwca do października 2013 roku obejmą konserwację elewacji frontowej pałacu (m.in. wymiana okien, konserwacja detalu architektonicznego, ekspozycja wnęki fasadowej, malowanie elewacji);

– prezentacja założeń koncepcji scenariusza oraz aranżacji nowej wystawy stałej w Pałacu Krzysztofory *Kraków – od początku bez końca*

Dyrektor Michał Niezabitowski: Obecnie w MHK trwają prace w wewnętrznym zespole muzealnym nad kreacją nowej wystawy stałej prezentującej dzieje Krakowa. Ma ona kontynuować myśl pierwszej muzealnej próby przekrojowej prezentacji i syntezy historii miasta, którą podjęto na pierwszej stałej wystawie MHK w 1979 roku. Zaprojektowana na 1200 m kw. przez prof. Andrzeja Pawłowskiego nawiązywała do pałacowego charakteru wnętrz. Niestety wystawa, pomimo wprowadzonych znaczących zmian w 1997 roku, miała niską frekwencję i praktycznie nie znalazła zainteresowania wśród turystów zagranicznych (w ciągu 27 lat zwiedziło ją zaledwie 250 tys. osób, czyli jedna czwarta liczby osób odwiedzających Zamek Królewski na Wawelu). W 2006 roku ostatecznie wystawę zamknięto

i podjęto decyzję o remoncie pałacu oraz rozpoczęciu prac nad budową nowej wystawy stałej. Jedną z inspiracji nowego muzealnego przedsięwzięcia jest wystawa *Polaków portret własny* z 1979 roku, której kuratorem był Marek Rostworowski. W budowaniu koncepcji wystawy ważną rolę odegrały zorganizowane przez MHK w 2012 roku międzynarodowe warsztaty *Jak budować narrację w muzeum miejskim?*, które były okazją do wymiany europejskich muzealnych doświadczeń. Wyzwaniem dla nowej wystawy stałej będzie umiejscowienie nowoczesnej opowieści o mieście w zabytkowych, pałacowych wnętrzach. Misją wystawy *Kraków – od początku bez końca* jest ukazanie fenomenu Krakowa, wzbudzenie w krakowianach potrzeby utożsamiania się z miastem, w Polakach uczucia dumy, w osobach z zagranicy wzbudzenie podziwu. Wystawa ma pomóc odgadnąć i zrozumieć Kraków. W toku licznych dyskusji zrezygnowano z układu chronologicznego na rzecz ujęcia problematycznego. Plastyczny model wystawy oparty został na minerałach, bogactwach naturalnych, będących fundamentem zamożności, rozwoju i znaczenia Krakowa w przeszłości („klucz filozoficzny" wystawy): *porządek srebrny* (srebro niezwykle często wykorzystywane w mennicy krakowskiej i w warsztatach rzemieślniczych Krakowa), czyli *Kraków jest Polską* – część pokazująca relację pomiędzy życiem państwa i miasta, ukazująca symboliczną, znaczącą rolę Krakowa w Polsce; *porządek miedziany* (miedź jako główny towar handlu tranzytowego, Kraków jako hanzeatycki Dom Miedzi – *Kupferhaus*, bogacący się na handlu miedzią), czyli *Kraków jest w Europie* – ukazanie Krakowa jako miasta europejskiego, odgrywającego znaczącą rolę na mapie Europy, którego tożsamość jest tożsamością europejską; opowieść o tych, którzy budowali potęgę miasta; *porządek ołowiany* (ołów ważny towar handlowy oraz materiał wykorzystywany w produkcji przemysłowej i rzemieślniczej), czyli *Kraków jest miastem* – Kraków jako społeczeństwo obywatelskie, jako miasto – *civitas*; ukazanie miasta w jego wewnętrznej strukturze (cechy, władza samorządowa, struktura społeczna, instytucje miejskie); *porządek solny* (sól – białe złoto, jedna z podstaw potęgi ekonomicznej państwa i miasta), czyli *Kraków eschatologiczny* – miasto wielu wyznań i kultur, ludzi, których duchowa postawa, mistycyzm, heroiczne czyny wobec innych wpłynęły na miasto i jego mieszkańców; *porządek kamienny* (bogate złoża kamienia, głównie wapienia i piaskowca, dostarczały do miasta taniego budulca, który wpłynął istotnie na charakter krakowskiego budownictwa i jego estetyczny wyraz), czyli *Kraków jest miejscem na mapie świata* – architektura i urbanistyka kształtujące oblicze miasta; *porządek złoty* (złoto, które w Krakowie nie występowało, ale którego obraz z twórczości Wyspiańskiego – złoty róg i chochoł złotego koloru, staną się klamrami spinającymi narrację wystawy), czyli *Kraków jest legendą* – najważniejsza, podsumowująca część wystawy, która odnosi się do warstwy symbolicznej, Kraków trwa od początku i bez końca poprzez legendę miasta, która jest najmocniejszą tkanką jego fenomenu i unikatowości.

Trwają prace nad ostateczną koncepcją wystawy oraz scenariuszem (planowany termin ukończenia koniec 2013 roku). Do września 2013 roku powstanie pełna koncepcja funkcjonalna skrzydła wschodniego pałacu, na podstawie której zlecone zostanie wykonanie dokumentacji projektowej. W drugiej połowie 2014 roku będzie sporządzona kompletna dokumentacja, dająca podstawę do aplikowania o środki na sfinansowanie remontu pozostałej części pałacu z funduszy Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020. W pierwszej połowie 2015 roku przewidziano postępowanie przetargowe na wyłonienie wykonawcy remontu oraz wystawy stałej, a w drugiej połowie roku podpisanie umowy z wykonawcą. Do końca 2016 roku będą trwać prace realizacyjne. Uściślenie dat zależy od terminu ogłoszenia naboru do MRPO oraz możliwości finansowych Gminy Miejskiej Kraków w przedmiocie zabezpieczenia wkładu własnego;

– projekt *Udostępnienie i digitalizacja zbiorów 2D Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*, współfinansowanego przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Grzegorz Witkowski: 23 kwietnia 2013 roku nastąpi oficjalne zakończenie projektu *Udostępnienie i digitalizacja zbiorów 2D Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach MRPO na lata 2007–2013 (działanie 1.2. *Rozwój społeczeństwa informacyjnego*). Muzeum znajdzie się w grupie światowych instytucji posiadających narzędzie do elektronicznego udostępniania zbiorów – portal *Cyfrowy Thesaurus* (ogólnodostępny katalog online, wirtualna mapa), wykorzystujący narzędzia mało jeszcze popularne na polskim rynku. Po podpisaniu umowy na dofinansowanie projektu z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego (1 października 2010 roku), w wyniku przeprowadzenia nieograniczonego postępowania przetargowego 8 kwietnia 2011 roku podpisano umowę z wykonawcą – firmą Web Inn SA. Stworzony portal zawiera funkcje pozwalające oglądać i przeszukiwać w różnorodny sposób zdigitalizowane zbiory Muzeum. W katalogu udostępniono ponad 18 850 artefaktów dwuwymiarowych, pochodzących z trzech kolekcji: grafiki, starej fotografii krakowskiej i teatraliów. Nie jest to pełna muzealna kolekcja ze względu na zakres projektu i ograniczenia terminowe. Projekt obejmował przygotowanie eksponatów (w tym konserwacja, opracowanie merytoryczne) oraz sprzętu (w tym system obsługi zdigitalizowanych plików, narzędzia do opisu obiektów), który z założenia ma służyć muzealnej digitalizacji również po zakończeniu projektu. Ze względu na zakres i charakter prac w celu sprawnej realizacji podzielono je na osiem etapów. Projekt zakładał: skanowanie zbiorów, obróbkę komputerową odwzorowań cyfrowych, w tym sporządzenie kopii roboczych, uruchomienie repozytorium archiwalnego z narzędziami administracyjnymi, narzędziami (aplikacjami) umożliwiającymi opisanie obrazu cyfrowego (metadane), narzędziami do sprawnego przeszukiwania repozytorium, narzędziami do pokazywania znalezionych obrazów cyfrowych, portalu udostępniającego zgromadzone zbiory cyfrowe w internecie oraz wirtualnej prezentacji zdigitalizowanych zbiorów, a także promocję projektu i źródeł finansowania.

Dyskusja nad przedstawionymi prezentacjami. Wolne wnioski.

Janusz Sepioł zaznaczył, że warto byłoby, aby Rada mogła przedyskutować koncepcję Nowego Muzeum Teatralnego. Ze względu na bardzo małą przestrzeń przeznaczoną na

ekspozycję zastanawiające jest poświęcenie całej jednej sali tematowi teatru kantorowskiego. Czy w obliczu otwarcia w najbliższym czasie nowej ekspozycji stałej Cricoteki jest sensowne takie zaakcentowanie postaci Kantora i czy nie lepiej byłoby zakończyć narrację ekspozycji np. teatrem Krystiana Lupy.

Krzysztof Zamorski zwrócił uwagę na zagadnienie komplementarności wystaw, zgadzając się z przedmówcą w kwestii Cricoteki i tematu teatru Kantora. Uznał opowieść o teatrze Koźmiana za niezwykle interesującą, podkreślając jednak utrudnienia w kreacji ekspozycji, spowodowane brakiem zachowanych eksponatów obrazujących ten temat. Zadał również pytanie, czy nie warto byłoby dodatkowo zwrócić się z prośbą o konsultację do innych specjalistów związanych z teatrem, jak prof. Krzysztof Orzechowski i prof. Jan Michalik, którzy nie zasiadają w Radzie nowej wystawy w oddziale teatralnym. W kwestii wystawy stałej w pałacu Pod Krzysztofory uznał, że koncepcja wystawy jest niezwykle interesująca, jednak czy będzie i w jaki sposób pokazane na wystawie życie miasta. Z wielkim podziwem przygląda się pracy Muzeum i niecierpliwie oczekuje nowej wystawy. Wyraził jednak niepokój z powodu szczupłości przyznanych środków na remont fasady pałacu przy założeniu, że prace konserwatorskie mogą przyczynić się do odnalezienia nowych, interesujących zabytków. Zadał pytanie, czy władze Krakowa przewidują dodatkowe fundusze na taką ewentualność.

Paweł Jaskanis podkreślił, aby nie nadużywać słowa digitalizacja, lecz używać odpowiednika polskiego – cyfryzacja. Nie zgodził się także z określeniem cyfrowe kopie muzealiów, ponieważ są to zdjęcia i cyfrowa dokumentacja historyczna, a muzeum jest miejscem gromadzenia dokumentów historycznych.

Jacek Purchla wyraził podziw dla Muzeum za tak wiele podejmowanych interesujących tematów. Obecnie najbardziej frapującym zagadnieniem jest przede wszystkim koncepcja nowej wystawy stałej w Krzysztoforach. Należy wyznaczyć spotkanie, na którym Rada Muzeum mogłaby poznać bardziej szczegółowo koncepcję wystawy, a także ustalić metodę, w jaki sposób Rada powinna się do niej ustosunkować. Zaznaczył, że liczne miasta europejskie stały się obecnie miejscem społecznej debaty o mieście. Dlatego warto zastanowić się nad rolą i misją Muzeum Historycznego w opowieści o Krakowie. Nowa wystawa powinna być przede wszystkim przestrzenią dyskusji i edukacji dotyczącej miasta. W jaki sposób przedstawiona koncepcja wystawy spełni te zadania, realizując równocześnie misję Muzeum.

Michał Niezabitowski w nawiązaniu do pytania profesora Zamorskiego wskazał, że skład powołanej przez prezydenta Krakowa Jacka Majchrowskiego Rady Programowej Nowego Muzeum Teatralnego wynikał z osobistych deklaracji osób – w dużej mierze specjalistów w zakresie tematyki teatralnej – do niej zapraszanych. Niektóre osoby z powodu braku czasu odmówiły udziału w pracach Rady. W kwestii nowej wystawy w pałacu Pod Krzysztofory podkreślił, że Muzeum ma świadomość, że tak ważna wystawa dotycząca narracji o mieście musi powstać w wyniku dialogu, dyskusji, starcia poglądów i wizji. Dlatego zgadza się z przewodniczącym Rady Muzeum, że warto w najbliższych miesiącach zorganizować dodatkowe posiedzenie Rady, na które można byłoby ewentualnie zaprosić jeszcze inne osoby do wspólnej dyskusji nad koncepcją nowej wystawy stałej.

Jacek Purchla poddał pod dyskusję termin zwołania nadzwyczajnego posiedzenia Rady, w czasie którego zostanie szczegółowiej zaprezentowana koncepcja nowej wystawy stałej. Rada przychyliła się do dwóch terminów: 8 lub 15 lipca 2013 roku.

Przewodniczący Rady. Purchla podziękował członkom Rady za obecność na posiedzeniu i udział w dyskusji oraz zaprosił na nadzwyczajne posiedzenie Rady przewidziane wstępnie na lipiec 2013 roku.

Drugie, nadzwyczajne posiedzenie Rady MHK odbyło się 8 lipca 2013 roku w sali Baltazara Fontany pałacu Pod Krzysztofory. W posiedzeniu udział wzięli: Stanisław Dziedzic – dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, Michał Niezabitowski – dyrektor MHK, oraz Jacek Salwiński, Anna Śliwa-Suchowiak, Adam Świerz – zastępcy dyrektora MHK, członkowie Rady: prof. Czesław Dźwigaj, Jerzy Federowicz jun., Joanna Daranowska-Łukaszewska, prof. Jacek Purchla (przewodniczący Rady), dr Volker Rodekamp, Janusz Sepioł, Magdalena Sroka, prof. Jan Święch, prof. Nathaniel Wood, dr Ewa Wyka, prof. Jerzy Wyrozumski, prof. Krzysztof Zamorski.

Przewodniczący Rady prof. Jacek Purchla podziękował uczestnikom posiedzenia za przybycie, szczególnie przedstawicielom Miasta – wiceprezydent Magdalenie Sroce, dyrektorowi Stanisławowi Dziedzicowi oraz Nathanielowi Woodowi, który po raz pierwszy uczestniczy w spotkaniu Rady Muzeum, a także dyrekcji Muzeum oraz licznie przybyłym ekspertom z Muzeum. Poinformował Radę, że w związku z faktem, że jest to posiedzenie nadzwyczajne dotyczące wystawy stałej w pałacu Pod Krzysztofory protokół z poprzedniego posiedzenia z 22 kwietnia 2013 roku zostanie poddany głosowaniu na kolejnym spotkaniu. Podczas bieżącego spotkania głównym celem jest nie tylko prezentacja koncepcji scenariusza i założeń plastycznych wystawy stałej *Kraków – od początku bez końca*, ale przede wszystkim dyskusja na ich temat. Wprowadzając do głównego zagadnienia posiedzenia, wspomniał, że w ostatnim czasie w środowisku muzealnym prowadzone są gorące dyskusje dotyczące kreacji nowej wystawy stałej w Muzeum Śląskim, gdzie w kwestii już gotowego scenariusza widoczne są wciąż fundamentalne różnice zdań. Dlatego obecne spotkanie wydaje się bardzo istotne w dalszej kreacji krakowskiej ekspozycji.

Prezentacja koncepcji scenariusza i założeń plastycznych nowej wystawy stałej *Kraków – od początku bez końca*, składała się z dwóch części: założenia merytoryczne i kontekst historyczny wystawy przedstawił Michał Niezabitowski, natomiast formę plastyczną wystawy – Michał Urban.

Michał Niezabitowski, nawiązując na wstępie do słów przedmówcy, wspomniał o dyskusji nad projektem wystawy Muzeum Śląskiego, która, pomimo że jest to inna przestrzeń ze względu na kontekst polityczny i historyczny, stała się wydarzeniem politycznym nieprawdopodobnie wymiernym w skutkach, jeśli chodzi o region śląski, ale także o całą dyskusję o polskim muzealnictwie. Wydaje się, że niezależnie od problemów śląskich, jest to dowód na to, że muzeum i muzealnictwo staje się czymś innym niż dotąd było. Po-

jawia się nowe przekonanie, że muzea to nowe współczesne media, to nie tylko hermetyczna muzealna prezentacja, ale czynnik wywołujący określone zmiany społeczne. Dlatego obecne spotkanie, na którym po raz pierwszy zostanie zaprezentowana koncepcja wystawy w pałacu Pod Krzysztofory, nad którą intensywne prace trwają od ponad trzech lat, jest niezwykle ważna w szerszym kontekście.

We wstępie Michał Niezabitowski przedstawił zespół projektowy wystawy, którego skład jest wyrazem tego, w jaki sposób Muzeum myśli o kreacji wystawy. Zasadniczy trzon zespołu, tworzący koncepcję merytoryczno-aranżacyjną wystawy, złożony jest z muzealników pracujących pod kierownictwem kustosza Janusza Tadeusza Nowaka, kierownika Dział Historii i Sztuki Krakowa Nowoczesnego, w składzie: dr Robert Gaweł – architekt i modelarz, Klaudia Kaczmarczyk – historyk i edukator muzealny, dr Magdalena Kwiecińska – etnograf, Elżbieta Lang – historyk sztuki, Beata Łabno – historyk, Katarzyna Moskal – historyk sztuki. Dodatkowo zespół tworzą osoby odpowiedzialne za: organizację wystaw – Urszula Misiak, promocję – Marta Śmietana oraz obsługę informatyczno-multimedialną – Wojciech Adamczyk. Ze względu na wieloaspektowy charakter wystawy do zespołu dołączył również Michał Urban – główny designer, wizjoner plastyczny, jeden z głównych twórców wystawy w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, Dawid Hajok – redaktor „Gazety Wyborczej" jako „ambasador publiczności", który łączy i konfrontuje muzealne wizje ze swoimi doświadczeniami związanymi z oczekiwaniami współczesnej muzealnej publiczności, prof. Dariusz Kosiński – polonista, teatrolog z Katedry Performatyki na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, będący „ambasadorem" Stanisława Wyspiańskiego, ponieważ wystawa będzie miała silny akcent performatywny, ze szczególnym wskazaniem na rolę i spojrzenie na Kraków Stanisława Wyspiańskiego, oraz redaktor Marcin Baran – odpowiedzialny za narrację literacką wystawy, a także za całe przedsięwzięcie wydawnicze związane z wystawą. Zespół miał możliwość poznania najnowszych polskich i europejskich realizacji wystawienniczych, m.in. w Sztokholmie, Amsterdamie i Lipsku, które wskazały, jakie muzea mają obecnie ważne znaczenie społeczne. W wyniku dyskusji i refleksji uznaliśmy, że wystawa w założeniu oparta będzie na pięciu substancjach, bogactwach naturalnych, które „budowały" Kraków: ołów, miedź, kamień, sól i złoto. Mają one charakter symboliczny, ale także będą plastycznie budować całą ekspozycję. Narracja wystawy rozpoczyna się w piwnicach skrzydła zachodniego budynku, od przestrzeni komnaty ołowianej. Ołów ze złóż sławkowsko-olkuskich budował i konstytuował handlową potęgę Krakowa, był także materiałem, z którego tworzono m.in. pieczęcie i czcionki drukarskie. Na wystawie jest symbolem decyzji konstytuujących życie miasta, niezłomności i konsekwentnych działań mieszkańców w budowie porządku osadniczego od najdawniejszych czasów – przestrzeń prezentująca Kraków jako społeczeństwo obywatelskie, jako miasto – *civitas* w jego wewnętrznej strukturze, jego najważniejsze prawa, akty i decyzje budujące jego prawną podstawę.

Wystawa rozpoczyna się od schodów w piwnicy w skrzydle zachodnim pałacu Pod Krzysztofory. Schody prowadzące do pierwszej sali pokryte są mgłą – jest to opowieść o konstytuowaniu miasta, o swoistym krakowskim *origo*. Opowieść o początkach miasta zaczyna się od Kopca Krakusa i znalezionej w nim spinki awarskiej jako niezwykle ważnego zabytku, to symboliczny początek miasta, wybitne dzieło inżynieryjne, fundacja społeczna o charakterze protopaństwowym. Kopiec otoczony będzie „naszymi" sąsiadami – opowieść m.in. o Europie cysterskiej, awarskiej, z której na teren dzisiejszego Krakowa przybyli Wiślanie. Dalej opowieść o Wiślanach, nazywanych pierwszymi Słowianami, tworzona wokół Kopca Wandy jako ten drugi, tajemniczy, wiązany z Wiślanami zabytek. Symboliczna ołowiana ściana wprowadza widza w opowieść o mieście przedlokacyjnym, a następnie o lokacji Krakowa w 1257 roku, o rozkwicie lokacyjnego miasta, o rozwoju cechów, rzemiosł i handlu, którego symbolem będzie instalacja z bochnem ołowiu.

Kolejna część wystawy opowiada o tym, co Kraków zaczęło destruować, o stopniowym upadku miasta porządku magdeburskiego, miasta staropolskiego, aż do XVIII wieku (m.in. wojny – potop szwedzki oraz zarazy, klęski żywiołowe, wyludnienie). Kolejna przestrzeń będzie mówić o dwóch porządkach – Wolnym Mieście Krakowie i autonomii galicyjskiej, do których ważnym pendentem będzie Kopiec Kościuszki – znak nowych inwestycji budowlanych, a przede wszystkim tworzenia nowego miasta będącego zwornikiem polskości, „pamiątką narodową". Tworzy się wówczas również nowa obyczajowość, stąd na wystawie zostanie zaprezentowane kąpielisko nad Wisłą. Następnie w wąskim przejściu odkryjemy historię I wojny światowej i dwudziestolecia międzywojennego, opowieść o próbie znalezienia się Krakowa w nowej rzeczywistości niepodległej Polski po 1918 roku, z głównym akcentem wizualnym w postaci Kopca Józefa Piłsudskiego. Kolejna przestrzeń w formie wagonu kolejowego będzie symbolem II wojny światowej, a za nią odnajdziemy opowieść o mieście w okresie PRL – miasto znajdujące się pod władzą totalitarną, ale równocześnie budujące własną tożsamość m.in. przez „Tygodnik Powszechny" i dominikańską Beczkę. Zakończenie to symboliczna rotunda będąca próbą narracji o czasach współczesnych, o których historyk boi się, nie chce jeszcze opowiadać – Kraków po 1989 roku. Muzeum chciałoby, aby przestrzeń tę stworzył Edward Dwurnik – opowieść, interpretacja artystyczna idei Krakowa po 1989 roku, która rozpocznie się symbolicznym zdjęciem Wyborczego Komitetu Obywatelskiego idącego przez Rynek Główny. Będzie to miejsce dyskursu o współczesnym mieście.

Michał Urban: W naszej pracy istotne jest założenie, w którym szukamy nowej, oryginalnej formy przekazu dla opowieści o ponadtysiącletniej historii miasta. Jest to wyjątkowa, długa i skomplikowana opowieść, dlatego została nam postawiona bardzo wysoko poprzeczka. Dramaturgia szczególnie takiej wystawy wymaga wyjątkowego pomysłu, który w ostatnich miesiącach się wykrystalizował i obecnie możemy przedstawić propozycję formy ekspozycji. Zespół odchodzi od myślenia inscenizacyjnego, od zapożyczonej scenografii parateatralnej, jak w przypadku Fabryki Emalia Oskara Schindlera. Budujemy wystawę z kilkunastu symbolicznych przestrzeni instalacyjno-rzeźbiarskich, prze-

tykanych opowieścią merytoryczną tworzoną przez liczne artefakty. Są one swoistą historyczną metaforą, nową skondensowaną, anegdotyczną opowieścią, która pobudzi wyobraźnię widza, zmusi go do swoistego historycznego śledztwa, poszukiwania historii i artefaktów. Opowieść merytoryczną próbujemy zamknąć w kilkunastu obrazach artystycznych instalacji, które oscylują wokół scenografii i inscenizacji, jednak wyraźnie skupiają się na historii przytaczanej wokół artefaktów. Każda z nich jest odrębna pod względem nastroju, dramaturgii, napięcia, a nawet tempa opowieści.

Pierwsza część wystawy – *ołowiana* – wypełni część powierzchni pałacowych piwnic. Jej pierwsza przestrzeń będzie mglista, sugerująca pojawianie się i znikanie, tworzenie nowej rzeczywistości, protomiasta, nowego społeczeństwa kreowanego przez przenikające się różne kultury, aż po państwo Wiślan. Stopniowe odkrywanie historii następuje dzięki rozchodzeniu się mgły i cienia oraz przez płynny, pierścieniowy układ przestrzeni. Będzie ona budowana przez powidoki – projekcje multimedialne, trójwymiarowe niedopowiedziane obrazy na półkolistych, półprzezroczystych ścianach. Punktem wyjścia będzie instalacja – Kopiec Krakusa (kreacja artystyczno-rzeźbiarska) z artefaktem w postaci spinki awarskiej oraz swoisty „fotoplastykon archeologiczny". Panuje tu nastrój nieoczywisty, pełen napięcia, poczucia zagrożenia i niepokoju. Widz prowadzony jest tutaj na zasadach pewnej niejasnej intuicji. Następnie potężna ołowiana ściana zamyka mglistą przestrzeń, stając się znakiem narodzin nowej opowieści – nowego, faktycznego miasta, miasta lokacyjnego utworzonego na prawie magdeburskim. Pierwszą część wystawy widz będzie mógł zwiedzać „dwukierunkowo", wybierając przestrzeń porządku – lokacyjnego miasta albo przestrzeń ciemną – obraz katastrofy miasta. Chaos i upadek zostanie zestawiony ze światem zasad, dobrego porządku. Będzie to przestrzeń poetyckiej dekonstrukcji, efemerycznego konstytuowania się świata, mająca charakter retrospektywny. Widz pozna tu w formie retrospektywy opowieść o zagładzie, wojnach, upadku miasta, począwszy od buntu wójta Alberta, a nawet od symbolicznej postaci smoka. Epicentrum oniryczności i niepokoju, metaforycznego mroku dziejowego. Za ołowianą ścianą wystawa uzyska liniowy układ konstytuowania historycznej rzeczywistości. Jednak każda kolejna część wystawy konstruowana będzie na prostej liniowej narracji, ale będzie tworzona przez przenikające się, często zaskakujące obrazy. Kolejna przestrzeń będzie miała formę i konstrukcję gotyckiej bazyliki, w której znajdzie się opowieść o mieście lokacyjnym. Jej szklana forma odkrywać będzie oryginalne wątki kamienne i ceglane zabytkowych piwnic pałacu. Umieszczonych w niej zostanie siedem mansionów, w których pojawi się opowieść o życiu miasta w formie przypominającej niedokończone kwatery stwoszowskiego ołtarza. Posługując się „językiem Stwosza", tworzymy rodzaj reportażu o życiu miasta lokacyjnego, udokumentowany, zobrazowany licznymi artefaktami. Pośrodku w podłodze pod szklaną taflą eksponowane będą bochny ołowiane oraz mała gablota-relikwiarz z kopią aktu lokacyjnego Krakowa jako metafora konstytuowania się miasta i jego potęgi. Opowieść tę kończyć będzie parada mieszczan w bogatych strojach, symbolizująca bogactwo i świetność miasta w złotym okresie dziejowym. Kontrapunktem dla niej będzie kolejna przestrzeń opowiadająca o schyłku Krakowa – kryzysie i upadku stopniowo następującym od początku XVII stulecia do wojny północnej. Będzie on wymuszała ruch widza po skomplikowanych meandrach ciasnych, wypełnionych artefaktami korytarzach. Towarzyszyć mu będą rozpływające się obrazy znikających postaci i pustoszejących miejsc zamożnego i tętniącego niegdyś życiem miasta (m.in. obrazy Michała Stachowicza). Kolejna przestrzeń budowana będzie z pozornie odrębnych obrazów zgromadzonych wokół Kopca Kościuszki w zamkniętej sekwencji czasowej: siedmiu prezydentów Krakowa doby autonomii jako znak władzy i praworządności, kąpielisko wiślane jako symbol życia społecznego i przemian społeczno-kulturalno-obyczajowych. Obok wąski korytarz „forteczny" przypominający okopy I wojny światowej. Na jego końcu ustawiona zostanie kompozycja rzeźbiarska, pełna dynamiki i dźwięków instalacja – dziesiątki urzędowych maszyn do pisania piszących początkowo w języku niemieckim, a potem polskim. Wprowadza ona nas w rozedrganą, głośną, dynamiczną opowieść o dwudziestoleciu wojennym, wyrażoną przez m.in. samochód prezydenta Mieczysława Kaplickiego, huczące krakowskie stadiony, modernistyczne budowle, zdjęcia krakowian. Kolejną część tworzy wagon kolejowy wypełniony dziesiątkami walizek, które kryć będą w sobie artefakty, wspomnienia osobiste mieszkańców Krakowa – opowieść o II wojnie światowej. Wkraczamy do otwartej przestrzeni o szaropapierowych, gazetowych ścianach, budowanych z relacji ludzi czasu socjalizmu. Osobiste wspomnienia zestawione zostaną z propagandą państwową, informacjami prasowymi, „gazetowymi marionetkami" ówczesnych włodarzy miasta. Opowieść tę zakończy instalacja symboliczna – tramwaj relacji Kraków – Nowa Huta. Część *ołowianą* wystawy zamykać będzie potężna rotunda, wewnątrz której znajdzie się artystyczny komentarz do dziejów Krakowa po 1989 roku autorstwa artysty malarza Edwarda Dwurnika. Ten ciąg przestrzeni ma „pisać" opowieść historyczna tworzona przez ciąg obrazów, instalacji i artefaktów. Będzie to opowieść o tworzeniu miasta, jego potędze i upadku, rozbiciu go na „miasto ich" – zaborców, okupantów, politycznych marionetek oraz „miasto nasze", wolne miasto „własne" oraz całkowicie zależne od władz państwowych. Ołów będzie symbolem kreacyjnej woli mieszkańców, budujących miasto wciąż na nowo, a także meandrów odwiecznego dyskursu pomiędzy społeczeństwem i władzą.

Michał Niezabitowski: *Ołów* to opowieść o tym, w jaki sposób miasto się konstytuowało, o meandrach dyskursu pomiędzy władzą a obywatelem, o „nas" i o „nich". Kolejną częścią ekspozycji, umiejscowionej w piwnicach pałacu, będzie *przestrzeń kamienna* opowiadająca o budowaniu miasta, o urbanistyce i architektonicznym „umeblowaniu" Krakowa i jego nieustającym rozwoju. Rozpoczyna ją współczesna pracownia architektoniczna, w której na swoistych „panopliach" zaprezentowane zostaną koncepcje architektoniczne zrealizowane i pozostające w fazie projektu, akceptowane w środowisku i będące źródłem dyskusji oraz konfliktów, o sporach pomiędzy tym, co stare

i nowe. Przestrzeń ta pokaże, że Kraków wciąż jest na nowo budowany, rozbudowywany i kreowany. Przechodząc dalej wzdłuż kamiennej ściany, odnajdziemy liczne artefakty związane z budownictwem i opowieści o tych, często anonimowych, którzy budowali Kraków – architektach, kamieniarzach, cieślach itp. Kolejną przestrzeń tworzyć będzie kilkanaście „zroślaków", czyli niekonwencjonalnych, rozbudowanych gablot, łączących w sobie makiety obiektów architektonicznych, artefakty z nimi związane oraz prezentacje opowiadające o ich historii, formie, zmianach strukturalnych, oddziaływaniu na inne obiekty, o inspiracjach i zapożyczeniach, a przede wszystkim o ich ważnym oddziaływaniu społecznym. Przedproża pałacu Pod Krzysztofory, będące oryginalnym artefaktem historycznym samym w sobie, zostaną symbolicznie otwarte, stając się miejscem opowieści o najważniejszym miejskim placu – Rynku Głównym. Kolejną część wypełni kilkanaście widoków wybranych, bardzo istotnych w przestrzeni miasta, których układ urbanistyczny, zabudowania architektoniczne, a niekiedy funkcje i oddziaływania społeczne zmieniały się w ciągu lat. Widoki panoramiczne i lotnicze zestawione zostaną tu z historyczną opowieścią i artefaktami. Przestrzeń obok klatki schodowej poświęcona zostanie instalacji – opowieści o jednej z największych osobliwości Krakowa – Błoniach – m.in. miejscu spotkań i wszelakich ważnych dla miasta wydarzeń. Klatką schodową udajemy się na pierwsze piętro.

Klatka schodowa będzie „spreparowana konserwatorsko" – zostanie jej przywrócona pałacowa, barokowa forma, stając się opowieścią o dziejach pałacu Pod Krzysztofory. Pierwsze piętro będzie miejscem opowieści *miedzianej*, odnoszącej się do określenia Krakowa jako Domu Miedzi, o bogactwie Krakowa, o jego kupcach, patrycjuszach i przemysłowcach. W holu zostanie umieszczona rzeźbiarska instalacja-gablota – wielki miedziany stół, przy którym zasiądzie krakowska elita budująca potęgę miasta („miedziane postaci", m.in. Salomon, Wierzynek, Dąbrowski, Zasada). Sala Fontany zostanie zaaranżowana na lustrzaną salę balową z galerią portretów ludzi, którzy mieli wpływ na rozwój miasta i opowieści o nich. Następnym porządkiem wystawy będzie *srebro* – opowieść o narodzie i patriotyzmie, o Krakowie i Polsce. Tę część rozpocznie pochód postaci „walczących o Polskę i polskość", począwszy od powstania kościuszkowskiego po współczesność. Kolejna przestrzeń dedykowana będzie dwóm wielkim bohaterom, którzy ukonstytuowali patriotyczne znaczenie miasta przez swoje życie i groby – Tadeuszowi Kościuszce i księciu Józefowi Poniatowskiemu. Kolejna opowieść zrywa z liniową narracją, prezentując cztery królewskie trony, cztery postaci władczyń polskich symbolizujące cztery różne porządki władzy – Kinga (świat związku polityki ze świętością), Rycheza, Jadwiga (porządek moralny) oraz Bona (świat polityki dynastycznej). Ostatnia przestrzeń w zaskakujący sposób zestawi sylwetki dwóch bohaterów Krakowa – Stanisława Wyspiańskiego (twórczość patriotyczno-narodowa) i Józefa Piłsudskiego (mit Legionów Polskich i walki niepodległościowej). Ostatni *porządek solny* wystawy będzie spojrzeniem na kulturę duchową i religijność Krakowa, które mają siłę kreacyjną i porządkującą życie społeczne miasta w ciągu stuleci. W pierwszej przestrzeni zestawione ze sobą zostaną duchowa religijność ludowa i obrzędowość krakowska za pomocą instalacji dotyczącej wzgórza bł. Bronisławy i odpustu Emaus.

Michał Urban: Kolejna przestrzeń zostanie rozbita na dwie połączone ze sobą korytarzem części – Fabryka Solvay i barak robotniczy z czasów budowy Nowej Huty – opowieść o duchowości XX i XXI wieku, Janie Pawle II, o religijności będącej znakiem czasu, o wierze funkcjonującej w zdegradowanej przestrzeni społecznej itp. Kolejna część w formie dynamicznej, dźwiękowej instalacji – labiryntu – przedstawi „procesyjność" religijną Krakowa. Następnie *komnata solna* będzie abstrakcyjną, symboliczną przestrzenią cylindryczną o funkcjach kontemplacyjnych, z których ścian będzie zsypywać się sól do stóp „bogatych duchem" świętych krakowskich, zakorzenionych w historii miasta. Zestawiona z nią zostanie czarna *sala słowa*, wypełniona tekstami świętych i o świętych krakowskich, teksty religijne. Będą one podświetlane wraz z towarzyszącymi im artefaktami na czarnych ścianach „uruchamianych" przez widza. Zwieńczeniem tej przestrzeni będzie sala poświęcona religiom, które zagościły w Krakowie. Każda opowieść (o katolikach, żydach, protestantach itp.) budowana będzie wokół artefaktu – symbolu liturgicznego (np. zestawione ze sobą ikonostas prawosławny z prostym ołtarzem protestanckim, żydowski cmentarz). Jej kulminacją będzie funeralna, mroczna sala – miejsce spotkań „duchów" krakowian, tygiel religii i kultury.

Klucz dramaturgiczny wystawy zaprezentował prof. Dariusz Kosiński: Nowo kreowane „otwarte muzeum" będzie miało charakter instalacyjny, będzie swoistym spektaklem o mieście. Będzie także przestrzenią przygotowanego doświadczenia, gdzie widz oprócz oczywistego spotkania z artefaktami, zdobycia lub uporządkowania wiedzy dzięki odpowiednim komentarzom słownym przeżyje doświadczenie umysłowe. Widz na wystawie ma zapoznać się z artefaktami, pozyskać wiedzę historyczną, ale obecnie ma też tę przestrzeń wystawy doświadczyć wieloma zmysłami. Wystawa nie będzie tylko suchym przekazem wiedzy książkowej, ale będzie dawała widzowi szansę zbliżenia się, doświadczenia przeszłości. Będzie tu tak kreowana dramaturgia, aby widz mógł w pełni doświadczyć historii. Kreatorzy wystawy stwarzają jedynie ramy do spotkania z esencją doświadczenia Krakowa. Na wystawie wprowadzone zostaną zasady, które nadadzą rytm układu oraz tempo prezentacji. Pierwsza zasada, dramaturgiczna, łącząca w sobie tajemnicę, klasyczną linearną opowieść oraz rozwikłanie zagadki. Niektóre przestrzenie będą skomplikowane, zawiłe, wymagające od widza zaangażowania i zastanowienia. Druga zasada to wznoszenie się opowieści od politycznej do duchowej. Jednak nie jest to opowieść wertykalna, ponieważ finałem jest nie duchowy, lecz rzeczywisty Kraków-akropol, miasto współczesne, dobrze nam znane, przedstawione w *porządku złotym*, umiejscowionym na parterze budynku. Dzięki temu ta wystawa będzie wyjściem z miasta i powrotem do niego, do tego, co istnieje do dziś. Prezentowane artefakty nie będą „przykrywane" zbędną inscenizacją, ale będą mówić i pozwalać doświadczać widzowi historię Krakowa. Patronem wystawy będzie Stanisław Wyspiański – on będzie tworzył wewnętrz-

ną dramaturgię, która połączy ze sobą wszystkie przestrzenie, porządki i sale.

Narrację literacką wystawy omówił Marcin Baran: Narracja literacka wystawy nie będzie ekspansywna, będzie posługiwała się trzema podstawowymi zasadami: cytowania, uzupełniania i spajania. Wystawa cytuje, ponieważ Kraków ma to szczęście, że jest miastem najbardziej opisanym, „opowiedzianym" z miast polskich w szeroko rozumianej literaturze. Są to opisy biegunowe – pełne powagi i patosu, ale też posługujące się żartem i ironią, czego dobrym przykładem mogą być słowa Jana Kochanowskiego: „Kraków, szlachetna stolica Polaków", a z drugiej strony wypowiedź Jarosława Iwaszkiewicza: „Jaki miły ten Kraków. Sami nieboszczycy". Wystawa ma być opowieścią nie do końca opowiedzianą. Narracja nie ma stawiać kropek nad i, jednak czasem słowo może pomóc podczas naszej podróży wydobyć to, co istotne, czasem niewyrażalne językiem plastyki, może uzupełnić nasze poznanie, doświadczenie miasta. Na końcu też ważna jest rola spajająca, ponieważ niejednokrotnie właśnie słowo najlepiej łączy w jedną, spójną całość dramaturgię, artefakty, inscenizację, a niekiedy też puentuje.

Michał Niezabitowski dodał, że parter pałacu będzie spełniał niezwykle istotną funkcję dla muzealnej instytucji, którą określamy mianem muzeum kompletnego. Obecnie muzeum to nie tylko świątynia sztuki, ale przestrzeń, która w sposób kompletny daje współczesnemu człowiekowi powody do spędzania tu czasu wolnego. Przestrzeń konkurująca z innymi komercyjnymi miejscami, która dostarcza niekonwencjonalne emocje i przekazuje wiedzę. Parter będzie swoistym muzealnym deptakiem dla spacerowiczów, łączącym w sobie wiele funkcji (m.in. sklep, kawiarnia, szatnia, toalety, informacja, portiernia), łączącym muzeum z sercem miasta – Rynkiem Głównym. Parter też stanie się przestrzenią opowieści wystawienniczej *porządku złotego*. Będzie ona podsumowywać wystawę, stając się opowieścią o współczesnym życiu, o budowaniu przez nas obecnej legendy i fenomenu miasta oraz będzie miejscem „oswajania smoka" – mitu konstytuującego miasto – oswojenie wszystkich historii i opowieści o mieście.

Dyskusja nad przedstawionymi prezentacjami.

Jacek Purchla: Poznaliśmy dzisiaj konkretną wizję wystawy oraz „kuchnię" pracy muzeum nad tworzeniem wystawy. To ambitna próba sprostowania trudnemu zadaniu „opowiedzenia" Krakowa na nowo, aby każdy mógł go poznać i odkryć. Istotnym wyzwaniem będzie stworzenie wystawy skierowanej do wszystkich targetów widzów.

Magdalena Sroka: Po początkowych obawach dotyczących koncepcji minerałów tworzących wystawę po przedstawieniu koncepcji jestem obecnie olśniona. Formuła wystawy jest bardzo ciekawa, m.in. oniryczna przestrzeń zła w mieście, podkreślenie niezwykle charakterystycznej dla Krakowa ciągłości historycznej przez linearny układ ekspozycji, choć nie jest on stosowany na całej wystawie, silne zaakcentowanie historii Wielkiego Krakowa, wskazanie na niemalże samodzielny rozwój miasta, w dużej mierze niezależnego od władzy królewskiej. Na pewno każdy ze słuchaczy ma swoje obawy i uwagi wobec zaprezentowanej koncepcji. Koncepcja wystawy jest niezwykle interesująca. Więcej merytorycznych uwag i dyskusji będzie można dokonać w kolejnym etapie pracy już na konkretnym projekcie i scenariuszu.

Jerzy Wyrozumski podkreślił doskonały tytuł wystawy, który jest intrygujący i zwraca uwagę. Wyraził uznanie dla twórców projektu za zaakcentowanie historii Olkusza i Sławkowa, niezwykle ważnych dla Krakowa ośrodków doby średniowiecza, których historię warto odkryć na nowo. Nie zgodził się z koncepcją, w której sól została na początku narracji „zagubiona", ponieważ przed okresem ołowiu Kraków rozwijał swoją potęgę przede wszystkim dzięki soli i węgierskiej miedzi. Warto pamiętać, że znakiem rozpoznawczym Krakowa jest przede wszystkim określenie Dom Miedzi. Kolejny niepokój budzi położenie akcentu, że złoty okres Krakowa to wiek XVI. Faktycznie to wiek XV był niezwykle ważny dla miasta, które rosło i bogaciło się na handlu. Koniec XV wieku przyniósł załamanie się handlu spowodowane przesunięciem osi handlowej na północ. W opracowaniu z lat pięćdziesiątych XX wieku dotyczącym handlu Polski z Litwą zadziwiający jest fakt, że Kraków jest w nim nieobecny. Z tego też powodu „krakowscy" Norymberczycy przenoszą się w XVI wieku do kwitnącego wówczas Poznania. Należy zrewidować koncepcję wystawy, czy wiek XV jest należycie wyeksponowany. Należy również pamiętać, aby wiek XVII i XVIII nie był przedstawiony „zbyt czarno", ponieważ jeszcze Kraków rozwijał się wówczas siłą rozpędu wieku XV.

Jacek Purchla: Niezwykle ważna jest taka właśnie dyskusja na różnych poziomach – dotyczących metody prezentacji, wyważenia najważniejszych centrów merytorycznych, przedstawionych minerałów, które mają uczytelniać opowieść o mieście.

Jan Święch: Ważną dla muzealnika deklaracją było podkreślenie w prezentacji, że artystyczne instalacje i scenografia w żaden sposób nie przysłonią na wystawie obiektów muzealnych. To najważniejsza umiejętność w wystawowej kreacji – wyważenie stosunku formy ekspozycji do treści i przedstawianych artefaktów. Nawiązując do słów Michała Niezabitowskiego, który podkreślił, że muzea zawsze były atrakcyjnym miejscem spędzania wolnego czasu (jak muzeum w Przemyślu w latach pięćdziesiątych XX wieku), więc *de facto* obecnie w kreacjach muzeów „wracamy do korzeni", z czego bardzo się cieszę. Koncepcja wystawy wydaje się ciekawa i słuszna. Pierwszy prezentowany na wystawie okres w formie chaosu budzi pewne zastrzeżenia. Jeżeli na terenie obecnego Krakowa zamieszkiwali już ludzie, to powstanie miasta jest już etapem rozwoju, a nie tworzeniem od podstaw nowego świata. Każdy niezwykły moment dziejowy, również w rozwoju miast, oparty jest na działaniu „elity". Ponadto w wystawowej opowieści gdzieś zniknął lub nie został należycie podkreślony w prezentacji tak ważny w kreacji miasta Uniwersytet. Zawsze definiował on Kraków, a obecny kryzys nie jest dla nas tak boleśnie odczuwalny m.in. dzięki studenckiemu charakterowi miasta.

Krzysztof Zamorski wyraził wielkie uznanie dla przedstawionej koncepcji wystawy, posiadającej jasno sprecyzowaną ideę i energię prowadzącą interesującą narrację, a także ciekawy tytuł. Wyraził też kilka wątpliwości. Idea substancji konstruujących wystawę kryje w sobie istotny problem, pułapkę. W naszej kulturze jesteśmy przyzwycza-

jeni – przez tradycję antyczną – do określania okresem złotym czasy najdawniejsze – antyczne. W idei wystawy następuje odwrócenie antycznego, greckiego porządku poprzez odniesienie złota do współczesności. W ten sposób układ substancji zaburza porządek chronologiczny. Profesor Wyrozumski słusznie zauważył, że trudno wyróżnić w historii Krakowa okres dominacji soli i ołowiu. Wymaga to więc wyraźnego komentarza, ciekawej metafory w kontekście współczesnych realiów. Równocześnie idea substancji jest ciekawą formą rozumienia istoty miasta, odnoszącą się do teorii, że istotą miasta jest „kultura materialna". Punktem wyjścia do rozwoju miasta jest handel, a istotą istnienia miast i rozwoju cywilizacji jest wymiana. Ta teoria zgodna jest z substancjonalnymi założeniami wystawy. Interesująca jest w koncepcji wystawy występująca „powszechność" (m.in. środowisko kupieckie), choć w zestawieniu brakuje wspominanej „elity", czyli Uniwersytetu, a także krakowskiego studenta tworzącego obraz miasta. Brakuje również prezentacji pełnej wizji przemian krakowskiego mieszczanina w ciągu kolejnych stuleci oraz prezentacji wszystkich grup etnicznych w mieście. Ważnym uzupełnieniem powinno być też zestawienie „Kraków a inne miasta" oraz podkreślenie jego istotnej pozycji w systemie miast europejskich i polskich, a także wsi, które tworzyły jego potęgę. Ważnym tematem jest też książka, ponieważ Kraków był stolicą drukarstwa i książki, oraz sztuka i kultura materialna. Wydaje się, że twórcy stanęli przed problemem olbrzymiej liczby rzeczy do opowiedzenia o Krakowie i potrzebą zastosowania „odsyłaczy" do innych oddziałów Muzeum i do innych muzeów. W przestrzeni religii za mało poświęcono uwagi tematowi innych, współistniejących w mieście religii. Niepokój budzi początek wystawy, w której podzielono historię na dobrą i złą, „na prawo" prezentując to, co dobre, co akceptujemy, a „na lewo" to, co złe, niesłuszne. Nie można widzieć w przeszłości i historii rozwoju walki dobra ze złem, nie można dzielić historii na dobrą i złą. Również w postaci smoka nie można widzieć wyłącznie symbolu zła i zniszczenia, ponieważ jego istota jest różnie, nieraz odmiennie interpretowana w różnych kulturach.

Joanna Daranowska-Łukaszewska wyraziła uznanie wobec autorów za formę wystawy jako otwartej opowieści. Zgodziła się jednak z krytycznymi uwagami przedmówców. W koncepcji zabrakło tego, z czym faktycznie kojarzy się Kraków – ze sztuką i pierwszą polską Akademią Sztuk Pięknych, która ukształtowała polską elitę artystyczną, oraz z Uniwersytetem Jagiellońskim, a nie tylko handlem, walkami i powstaniami oraz XIX-wiecznym matecznikiem zniewolonego kraju. Budzi niepokój przedstawiony podział na dobro i zło w historii w piwnicach wystawy, który przypomina grę planszową przywiezioną przez Witkacego ze Związku Sowieckiego, z podziałem na sytuacje społeczne barwne i czarno-białe. Tak proste i schematyczne podziały są groźną pułapką. Ze względu na liczbę zagadnień wartych poruszenia na wystawie niezbędne jest zastosowanie „odsyłaczy" do innych muzeów, m.in. dotyczących Uniwersytetu i sztuki. Warto pamiętać, że solą ziemi są nie tylko święci, ale także artyści i uczeni. Pewne elementy koncepcji należy jeszcze przedyskutować, uzupełnić i dopowiedzieć, m.in. kto będzie jeszcze siedział przy „miedzianym stole" obok rajdowca Sobiesława Zasady, bo może znalazłby się jednak jeszcze ktoś ważniejszy i odpowiedniejszy. Volker Rodekamp: Przede wszystkim wielkie gratulacje za tę nową i niezwykle oryginalną koncepcję wystawy, ponieważ każda kolejna wystawa powinna być nowym wyzwaniem i poszukiwaniem. Ze względu na brak wystarczającej wiedzy na temat Krakowa nie podejmuję się komentarza do zagadnień merytorycznych, ale skupię się na kilku pomysłach. Na wystawie warto zwrócić uwagę jak Kraków „pozycjonuje się" w świecie, warto odnaleźć skojarzenia, jakie mają z Krakowem ludzie z Polski i zagranicy. Kraków odczuwamy i postrzegamy jako jedno wielkie muzeum, dlatego Muzeum Historyczne powinno być bramą, przez którą prowadzony jest zwiedzający, drogowskazem do miasta w jego historycznej szerokiej perspektywie, punktem wyjścia do zwiedzania i poznawania Krakowa. Nie może być zamkniętą opowieścią. W ostatnim czasie miał przyjemność zobaczyć nowe wystawy m.in. w Wielkiej Brytanii, gdzie ekspozycje opowiadają historię w prosty, zrozumiały sposób. Takie działanie wydaje się to słuszne. Przedstawiona koncepcja jest niezwykle ciekawa i ambitna, ale budzi też pytanie, czy będzie ona zrozumiała dla widza nieposiadającego odpowiedniego merytorycznego przygotowania. Również nasuwa się pytanie, czy zastosowane w narracji substancje muszą być zawsze materialne, substancjonalne, czy mogą być też duchowe, niematerialne, jak odwaga czy wiara. Interesującym elementem wystawy może być też pytanie, co myślą współcześni ludzie, jaki mają stosunek do historii, do miasta, do siebie jako cząstki miasta.

Nathaniel Wood podziękował za zaproszenie na posiedzenie, podkreślając, że jest to wielki zaszczyt móc uczestniczyć w pracy Rady i być obecnym na tak ważnym dla Muzeum spotkaniu. Wyraził uznanie dla ambitnego planu i różnorodnej formy wystawy. Jednak, zgadzając się z profesorem Zamorskim, liniowy układ od chaosu do uporządkowania i religii wydaje mu się zbyt prosty. Na wystawie została wyodrębniona z *przestrzeni soli* sala dotycząca żydowskiej religii. Czy to nie sugeruje, że ta religia jest „obok" i jest traktowana pobocznie? W narracji brakuje opowieści o Nowej Hucie. Nie możemy odcinać się od tak ważnego zagadnienia, sugerując podział: „miasto nasze", „miasto wasze". Ponieważ przybywający do Muzeum widz nie musi znać historii Polski i Krakowa, warto, żeby on też miał szansę poznać tę historię i poczuł się częścią tej opowieści, ponieważ Kraków to nie tylko miasto polskie, ale europejskie i światowe. Dlatego warto jak najwięcej pokazywać bliską każdemu codzienność. Może równocześnie zamiast prezentować chaos, przedstawić Kraków dnia dzisiejszego na mapie świata, bo obecnie jest to miasto światowe.

Stanisław Dziedzic: To niełatwe zadanie sprostać tak trudnemu wymogowi, przed jakim stanęło Muzeum, by w tak małej przestrzeni przedstawić tak wiele zagadnień. Pewne widoczne „spłaszczenia" niektórych tematów podczas prezentacji wydają się być wynikiem jedynie zbyt krótkiego czasu na prezentację koncepcji wystawy. Niestety z powodu małej przestrzeni i szerokiego zakresu tematyki twórcy wystawy są zmuszeni do niełatwych wyborów i selekcji (m.in. mało jest o architekturze, sztuce, o ludności żydowskiej, o wielkich postaciach związanych z miastem, jak Adam Mickiewicz, o schyłku stołeczności, o licznych klęskach, o długoletnim

zaborze austriackim, o wielokulturowości). Ważne jest tylko, aby ta zobiektywizowana synteza nie straciła na atrakcyjności i nie stała się zbyt wybiórcza (np. spojrzenie na zabór austriacki tylko poprzez pryzmat autonomii galicyjskiej). Sama koncepcja wydaje się bardzo interesująca, choć wymaga jeszcze z całą pewnością dyskusji.

Czesław Dźwigaj: Muzeum stanęło przed trudnym, ale bardzo ważnym zadaniem. Bardzo dobrze, że ta dyskusja się odbywa, choć wiadomo, że to dopiero początek ostatecznej kreacji wystawienniczej. Prezentacja koncepcji i dyskusja wokół niej jest bardzo istotna, bowiem wnosi wiele nowych treści i spojrzeń na rozmaitą tematykę. Przychylam się do przedmówców, że należy dokonać syntezy, zastanowić się, co należy szczególnie uwypuklić, bardzo istotne jest również zastosowanie na wystawie licznych „odsyłaczy". Za niezwykle interesującą uznaję koncepcję długiego spacerowego pasażu, galerii na parterze Muzeum, który doskonale wpisuje się we współczesne myślenie o funkcji i zadaniach muzeów – otwarta promenada jako nowe miejsce spotkań. Jest to idea nienowa, ale na wskroś nowoczesna. Istotna jest determinacja wystawy od zastanej historycznej architektury. Stąd słuszna wydaje się selekcja tematyczna i koncepcja płynnego przenikania się zagadnień. Wprowadzone porządki substytucjonalne traktuję jako „hasła wywoławcze", więc ich zawartość powinna być „płynna". Istotnym problemem wydaje się stworzenie wystawy skierowanej do wszystkich tych, którzy przybywają do Muzeum. Zgadzam się z cenną uwagą Volkera Rodekampa, że muzeum ma być „pigułką wiedzy", swoistym punktem wyjścia do szerszego poznania Krakowa przez zwiedzanie innych muzeów i samego miasta. Zgadzam się także z Krzysztofem Zamorskim, że zastosowany na wystawie podział na dobro i zło jest zbyt jaskrawy i uproszczony.

Ewa Wyka: Jako muzealnicy wiemy, do jakiej grupy powinna być skierowana wystawa, szczególnie w miejskich muzeach historycznych. Głównym adresatem są goście miasta – turyści z Polski i zagranicy, często będący tu krótko, dla których przygotowywana wystawa powinna być pierwszym punktem zwiedzania Krakowa, drogowskazem, zwartą informacją o mieście. Wystawa będzie przestrzenią dogłębnego studiowania miasta, ale powinna też posiadać swoisty skrót wiedzy o mieście, dla tych, którzy go całkowicie nie znają. Ponieważ wystawa mimo ograniczeń powierzchniowych będzie dużą kreacją, czy Muzeum rozważało stworzenie również małej przestrzeni będącej kompendium wiedzy o Krakowie.

Jacek Purchla: Jestem pełen uznania wobec ambitnej, niebanalnej próby tworzenia nowej opowieści o mieście, przełamującej różne stereotypy, jak dotychczasowe postrzeganie formy i funkcji muzeum, szczególnie o profilu historycznym, oraz stosowanie liniowej, chronologicznej narracji. Interesująca jest otwarta formuła wystawy, która nie jest tylko stałą ekspozycją, ale przestrzenią dyskusji, niekończącej się opowieści o mieście, gdzie wciąż będzie reaktywowana historia. Pomimo że Muzeum posiada wiele doświadczeń w kreacjach nowoczesnych wystaw, jak Fabryka Emalia Oskara Schindlera czy Rynek Podziemny, to w tym wypadku poprzeczka jest podniesiona jeszcze wyżej, ponieważ będzie to nowoczesna narracja o mieście. Warto na wystawie wprowadzić pozycjonowanie Krakowa w Europie i świecie, umiejscowić go w systemie miast, a także podkreślić jego rolę w budowaniu państwa polskiego. Wiele też wymienianych tematów, jak Uniwersytet powinno być silnie zaakcentowanych jako ważne czynniki kształtujące obraz miasta. Nie jestem przekonany, pomimo niezwykłej efektowności, do substytucjonalnej koncepcji wystawy, ponieważ niekoniecznie owe substancje uczytelniają pewne zagadnienia, a niekiedy mogą być one nawet mylące. Niezwykle istotne jest stworzenie narracji, która będzie prowadzić każdego widza, niezależnie od jego wiedzy. W kwestii braku bardziej rozwiniętego zagadnienia dotyczącego architektury Krakowa na wystawie, wystawa przede wszystkim ma mówić o historii, o społeczeństwie i o fenomenie Krakowa. Architektura jest wokół nas, więc muzeum nie musi jej tak szczegółowo prezentować. Nie rozumiem umieszczenia na wystawie w sali „genderowej" – czterech tronów po sali prezentującej dwóch niepodległościowych bohaterów, Tadeusza Kościuszkę i księcia Józefa Poniatowskiego, a przed opowieścią o mateczniku polskim. W tym ciągu narracji wydaje się ona niezrozumiała. Takim pomostem podkreślającym rolę Krakowa w dziejach narodu jako „pamiątki narodowej" pomiędzy przedstawianymi zagadnieniami powinna być raczej postać bp. Jana Pawła Woronicza (*Gabinet Historyczny*) lub Michała Stachowicza (np. obraz *Nieznana przyszłość Polski*), które są wyrazem XIX-wiecznego marzenia o wolności i potędze kraju. Cieszę się, że członkowie Rady tak entuzjastycznie przyjęli przedstawioną koncepcję wystawy i przyjęte metody jej kreacji, a także z zapoczątkowania dyskusji nad ideą wystawy, wypracowaną dzięki ogromnej pracy i zaangażowaniu całego zespołu.

Michał Niezabitowski: Zgadzam się z profesorem Święchem co do wielkiej roli artefaktów w narracji muzealnej. Podczas kreacji czasem jest kuszące, aby uciec się do pewnych skrótów, ale w przypadku tej wystawy głównym aktorem będzie obiekt muzealny, a jego treść wydobędzie i wyeksponuje scenografia. Liczymy, że na wystawie będzie około 3–4 tysięcy eksponatów. Obecnie wciąż prowadzimy kwerendy i selekcję, które z nich będą miały większe znaczenie artystyczne, emocjonalne, a które treściowe. Nawiązując do słów profesora Wyrozumskiego, wspomniany pochód mieszczan to nie tylko prezentacja złotego wieku, czyli XVI stulecia, lecz raczej matejkowska wizja bogactwa strojów w przekroju wszystkich stuleci. Niestety w tak krótkim czasie trudno przedstawić dogłębnie całą koncepcję wystawy, ponieważ każda z przestrzeni wymaga osobnej, dłuższej opowieści, a następnie odrębnej dyskusji. Zarówno prezentacja, jak i sama narracja na ekspozycji wymaga pewnych schematycznych opowieści i odpowiedniego układu. Tak więc w *przestrzeni soli* nie chcemy pominąć żadnej z religii, ale będziemy starać się przedstawić je w skondensowany, ale atrakcyjny sposób. Faktycznie musimy jeszcze kilka elementów dopracować, m.in. aspekt międzynarodowy, europejski, kwestię Kraków a wsie, bez których nie byłby tak potężnym miastem, oraz zagadnienie Uniwersytetu i sztuki. Faktycznie przy kreacji wystawy będziemy musieli umiejętnie „linkować" do innych wystaw, miejsc, aby opowieść była jak najpełniejsza i wieloaspektowa. W prezentacji przedstawionej Radzie popełniliśmy pewien błąd, zbyt mocno akcentując rolę substancji, zasłoniliśmy

główną merytorykę. Zastosowane substancje nie są filozoficzną opowieścią, ale są próbą porządkowania i segmentowania, stając się znakiem symbolicznym, plastycznym. One przede wszystkim mają uatrakcyjnić wizualnie wystawę. Musimy to jeszcze przedyskutować, aby te substancje nie nabrały większego znaczenia niż to zamierzamy, nie ciążyły na narracji i nie przysłaniały merytorycznej opowieści. Wprowadzenie na początku wystawy przestrzeni chaosu ma być opowieścią o mrokach pradziejów, o naszej niewiedzy, rodzaj symbolu niewiedzy o prapoczątkach miasta. Wierzymy, że wizualizacje, które będą powstawać, i scenariusz udowodnią, że nasza koncepcja nie jest tak skomplikowana, ale jasna i klarowna. Przy okazji warto również wspomnieć, że w Krzysztoforach trwa obecnie remont skrzydła zachodniego. Niestety główna część pałacu od strony Rynku Głównego, pomimo że posiada badania konserwatorskie i projekt budowlany, nie otrzymała wciąż odpowiednich środków finansowych. Obecnie Muzeum przygotowuje projekt na dofinansowanie remontu ze MRPO na lata 2014–2020, oraz z innych dostępnych źródeł. Dlatego zwracam się do członków Rady z prośbą o gorące lobbowanie tej tak ważnej dla przyszłości Muzeum sprawy.

Jan Święch: Wszyscy rozumiemy, że dziś została przedstawiona jedynie koncepcja wystawy. Kiedy zostaną zaprezentowane w nadchodzącym czasie wybrane przez zespół obiekty, a poszczególne części wystawy zostaną szerzej, dokładniej omówione, z całą pewności dopowiedzą całą historię, a koncepcja stanie się jeszcze bardziej czytelna i zrozumiała. Równocześnie gratuluję całemu zespołowi wystawy stałej i dziękuję za ogrom pracy, jaką do tej pory włożył w kreację tej wystawy.

Jacek Purchla: Rada obecnie nie podejmuje żadnej uchwały dotyczącej wystawy stałej w pałacu Pod Krzysztofory, ale z dyskusji jasno wynika, że idea oraz ogólny kierunek budowy scenariusza wystawy przedstawiony podczas posiedzenia jest dobry i na dzień dzisiejszy zaakceptowany przez Radę. Jednak z całą pewnością temat wystawy stałej w Krzysztoforach nie został wyczerpany i Rada za parę miesięcy ponownie do niego powróci w dyskusji nad koncepcją scenariusza.

Przewodniczący podziękował członkom Rady za obecność na posiedzeniu i udział w tak ciekawej i konstruktywnej dyskusji oraz zaprosił na zwyczajne posiedzenie Rady, przewidziane wstępnie na listopad 2013 roku.

Trzecie posiedzenie Rady MHK miało miejsce 21 listopada 2013 roku w sali Baltazara Fontany pałacu Pod Krzysztofory. W posiedzeniu udział wzięli: Stanisław Dziedzic – dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, Michał Niezabitowski – dyrektor MHK, oraz Jacek Salwiński, Anna Śliwa-Suchowiak, Adam Świerz – zastępcy dyrektora MHK, członkowie Rady: prof. Czesław Dźwigaj, Jerzy Federowicz jun., Joanna Daranowska-Łukaszewska, Paweł Jaskanis, Jacek Łodziński, prof. Jacek Purchla (przewodniczący Rady), prof. Jan Święch, dr Ewa Wyka, prof. Jerzy Wyrozumski, prof. Franciszek Ziejka.

Przewodniczący Rady prof. Jacek Purchla podziękował uczestnikom posiedzenia za przybycie. Stwierdzając kworum, rozpoczął obrady posiedzenia. Członkowie Rady jednomyślnie przyjęli protokoły poprzednich posiedzeń. Przedstawiono najważniejsze realizacje i sprawy bieżące. Informacje o stanie realizacji planu finansowo-rzeczowego Muzeum przedstawił Michał Niezabitowski: Raport z przychodów i kosztów Muzeum osiągniętych do października 2013 roku: przychód 27 859 440 zł, w tym 11 830 933 zł dotacja Urzędu Miasta Krakowa, koszty 19 405 593 zł. Warto podkreślić, że są to dane obejmujące 10 miesięcy. Przed Muzeum są jeszcze dwa najtrudniejsze miesiące zimowe, podczas których wzrasta m.in. zużycie mediów. Są to również najmniej frekwentowane miesiące, choć bilans ten ratowany jest nieco dzięki corocznej wystawie szopek. Frekwencja w ciągu 10 miesięcy wyniosła blisko 800 tysięcy osób. Wydaje się prawdopodobne, że Muzeum osiągnie na koniec roku podobny do zeszłorocznego wynik – około 940 tysięcy. Pomimo że na początku roku dotacja Gminy Miejskiej Kraków została ograniczona, udało się zbilansować koszty, m.in. dzięki podniesieniu na początku 2013 roku cen biletów. Ze wstępnych informacji wiadomo, że w przyszłym roku dotacja Miasta Krakowa będzie w tej samej wysokości.

Jacek Purchla: Warto podkreślić, że Muzeum zajmuje obecnie piąte miejsce wśród najwyżej frekwentowanych muzeów samorządowych w Polsce, co jest niezwykłym sukcesem i dużym osiągnięciem.

Informacje o stanie prac projektowych: Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów i Nowe Muzeum Teatralne, przyjętych do realizacji przez Gminę Miejską Kraków jako projekty zgłoszone do aplikacji w ramach programu EOG – fundusze norweskie przedstawili Anna dyrektorzy Śliwa-Suchowiak i Jacek Salwiński.

Anna Śliwa-Suchowiak: Projekt Thesaurus Cracoviensis Centrum Interpretacji Artefaktów to realizacja pierwszych w Polsce nowoczesnych muzealnych magazynów zbiorów z możliwością ich zwiedzania oraz obcowania z artefaktami. Głównym celem jest otwarcie „obiektu oferującego nowatorską koncepcję przechowywania, udostępniania i konserwacji zbiorów posiadanych przez Muzeum oraz udostępnianie zbiorów (w formie fizycznej i cyfrowej) zwiedzającym, który ma szansę stać się jednym z flagowych produktów turystycznych Małopolski". Projekt ten jest zgodny z głównymi założeniami misyjnymi MHK, miasta, całego regionu, a także z polityką UE. Zakres prowadzonych prac obejmuje przebudowę i zaadaptowanie budynku przy ul. Księcia Józefa 337 na magazyny zbiorów. Przewidywany całościowy koszt projektu wyniesie 8 458 500 zł. Obecnie cały projekt finansowany jest ze środków własnych Muzeum i obejmuje głównie prace projektowe aranżacyjne i budowlane (dotychczasowe poniesione koszty to 5 644 437,89 zł). Planowy termin zakończenia projektu przewidziany jest na kwiecień 2016 roku. Obecnie dobiega końca ostatni etap prac budowlanych. W kwietniu 2014 roku budynek zostanie oddany w stanie deweloperskim. Kolejnym etapem będzie wykonanie projektów wnętrzarskich oraz projektów wyposażenia. W projekcie przewidziano m.in. dostępne muzealne magazyny tematyczne (w tym magazyn szopek, broni – *Arsenał*, tkanin – *Skład bławatny* i *Garderoba babci*, grafik – *Stara biblioteka*, numizmatów – *Skarbiec*), częściowo otwarte pracownie konserwatorskie, w których będzie można „podglądać" prace muzealnych konserwatorów, sala audiowizualna oraz kawiarnia. Rozpoczęto również działania

promocyjne. Obecnie MHK oczekuje na rozstrzygnięcie konkursu w ramach programu EOG mechanizmu norweskiego. W złożonym wniosku MHK wskazało planowane działania na lata 2014–2016 i ich koszt, m.in. dokończenie prac budowlanych, zakup wyposażenia oraz sprzętów do magazynów i pracowni konserwatorskich, rozbudowa pracowni digitalizacji, promocja. Terminowe zakończenie prac zależne jest od wyników konkursu.

Jacek Salwiński: Wiosną 2008 roku zamknięto muzealny oddział Dom pod Krzyżem przy ulicy Szpitalnej 21 i rozpoczęto prace nad projektem Nowe Muzeum Teatralne. Powołany zespół scenariuszowy z kurator dr Agnieszką Kowalską na czele w 2011 roku zakończył prace nad scenariuszem wystawy *Dzieje Teatru w Krakowie 1781–1989. Od teatru aktora do teatru inscenizatora*. W lutym 2012 roku w wyniku konkursu projekt aranżacyjno-budowlany Nowego Muzeum Teatralnego powierzono Pracowniom Konserwacji Zabytków Arkona sp. z o.o. Do wiosny 2013 roku PKZ Arkona we współpracy z zespołem projektowym MHK prowadziło prace nad opracowaniem pełnego projektu modernizacji Domu pod Krzyżem wraz z wystawą (blisko 21 tys. m kw. powierzchni, w tym ok. 800 m kw. powierzchni wystawienniczej). Przygotowano koncepcję oraz projekt architektoniczny modernizacji budynku wraz z projektami wykonawczymi – branżowymi (projekt budowlany, elektryczny, multimedialny, instalacji niskoprądowych itd.) oraz koncepcję aranżacji wystawy stałej wraz ze szczegółowymi kosztorysami. Wyłoniono również autorów projektu aranżacji plastycznej wstawy: Małgorzatę Zwolińską – scenograf i Adolfa Weltschka – reżysera.

W 2013 r. wykonano pełną dokumentację projektową wraz ze zgodami konserwatorskimi i budowlanymi do wniosku o dofinansowanie w ramach programu funduszy norweskich i EOG – *Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa narodowego*. Beneficjantem zgłoszonego we wrześniu 2013 roku projektu została Gmina Miejska Kraków, a jego realizatorem MHK. Wyniki konkursu zostaną ogłoszone w lutym 2014 roku. Od nich zależne są dalsze prace, przewidziane na lata 2014–2016 (prace konserwatorskie i budowlano-aranżacyjne). Szacowane koszty projektu pełnej modernizacji wynoszą ponad 21,5 mln zł, w tym 18,5 mln zł koszty budowlane i konserwatorskie oraz ponad 2 mln zł na realizację nowej wystawy i multimedia. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem multimediów oraz wydawnictw towarzyszących wystawie. Otwarcie wystawy planowane jest na wiosnę 2016 roku.

Pomimo że od 2008 roku Dom pod Krzyżem jest zamknięty, oddział nadal prowadzi swoją działalność statutową m.in. w 2013 roku zrealizowano dużą, przekrojową wystawę *Teatr w Nowej Hucie*, prezentowaną w dwóch muzealnych oddziałach – w Nowej Hucie i Kamienicy Hipolitów. Prowadzona jest stała działalność edukacyjna w ramach programu *Muzeomania*, m.in. cykliczne zajęcia *Zagraj w teatr* w pałacu Pod Krzysztofory. W 2013 roku zrealizowano również duży projekt konserwacji najcenniejszych kostiumów teatralnych z lat 1903–1913 ze zbiorów MHK (w tym kostiumów projektu Stanisława Wyspiańskiego), finansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (priorytet 2. *Wspieranie działań muzealnych*). W przyszłym roku MHK będzie ponownie aplikowało o kolejną transzę środków na dalsze prace konserwatorskie kostiumów, które zgodnie z projektem prezentowane będą na wystawie stałej w Domu pod Krzyżem.

Jacek Purchla: Imponujący jest rząd wielkości tej inwestycji w wysokości około 21 mln zł, to w przybliżeniu 10 tys. zł na realizację 1 m kw. projektu modernizacji muzealnego oddziału. Nasuwa się tutaj radosna refleksja nad zmianami, jakie w ciągu ostatnich lat zaszły w Muzeum. Nastąpiła wyraźna zmiana w wielkości wizji nowych projektów i kosztów ich realizacji.

Informacje o stanie remontu i modernizacji pałacu Pod Krzysztofory (skrzydło zachodnie) realizowanego ze środków MRPO przedstawił Adam Świerz: 17 stycznia 2013 roku nastąpiło podpisanie umowy pomiędzy Zarządem Województwa Małopolskiego a Gminą Miejską Kraków dotyczącej dofinansowania modernizacji skrzydła zachodniego pałacu Pod Krzysztofory w wysokości 16 543 500,00 zł. Realizacja projektu modernizacji objęła trzy obszary kosztów: koszty przygotowawcze projektowe (2012), koszty inwestycyjne realizacyjne (2013–2014) i inne. Wykonawcą robót budowlanych zostało konsorcjum: Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie SA oraz DeS Henryk Dowgier, Anna Dowgier sp. j. Prace, których ukończenie przewidziane jest w 2014 roku, prowadzone są w dwóch obszarach: budynek restauracji Rooster (modernizacja i nadbudowa) oraz skrzydło zachodnie (remont, prace konserwatorskie i modernizacja). W drugiej połowie 2013 roku wykonano żelbetowe stropy pod stalową konstrukcję nadbudowy tzw. Kupferhausu nad restauracją Rooster i częścią skrzydła zachodniego (sala audiowizualna, konferencyjna), trwają prace m.in. nad pokryciem połaci dachowych tej nadbudowy blachą miedzianą (w 2014 roku od strony placu Szczepańskiego zostaną wykonane miedziane żaluzje), wykonaniem zewnętrznej windy na dziedzińcu oraz konserwacją elewacji od strony placu Szczepańskiego. Dzięki pozyskanym środkom z NFOZK w wysokości 1 210 183,87 zł na wykonanie zadania *Kontynuacja dodatkowych prac budowlano-konserwatorskich w ramach restauracji i modernizacji pałacu Pod Krzysztofory na cele muzealne* realizowane są prace konserwatorskie elewacji frontowej pałacu (m.in. wymiana okien, konserwacja detalu architektonicznego, ekspozycja wnęki fasadowej, malowanie elewacji), remont tzw. lodowni oraz tzw. kaplicy – stiuki Baltazara Fontany w skrzydle zachodnim pałacu. Ze środków MRPO realizowane są również prace w piwnicach, m.in. konserwacja wątków ceglanych ścian i sklepień piwnic, przygotowanie kanałów pod instalację multimediów przewidzianych w realizacji wystawy stałej. Kolejne prace po zakończeniu prac budowlano-konserwatorskich obejmą m.in. wyposażenie sali audiowizualnej, sal edukacyjnych i biur pracowników Muzeum.

Informacje o perspektywach zakończenia remontu pałacu Pod Krzysztofory (skrzydło wschodnie) ze środków MRPO na lata 2014–2020 przedstawił Michał Niezabitowski: Trzy omówione we wcześniejszych prezentacjach projekty stanowią element szeroko zakrojonego strategicznego planu rewitalizacji MHK nazwanego *Muzeum od-nowa*. W plan ten wpisują się zrealizowane już projekty: modernizacja istniejących i otwarcie nowych muzealnych oddziałów: Fabryka Emalia Oskara Schindlera, Rynek Podziemny,

Ulica Pomorska oraz Apteka pod Orłem. Istotną kontynuacją planu jest zakończenie prac nad projektami Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów oraz Nowe Muzeum Teatralne, które uzależnione są w dużym stopniu od uzyskania dofinansowania z mechanizmu norweskiego. Ostatnim ważnym elementem *Muzeum od-nowa* jest realizacja projektu modernizacji pałacu Pod Krzysztofory i otwarcie nowej wystawy stałej *Kraków – od początku bez końca*. W sierpniu 2014 roku przewidziane jest zakończenie dużej inwestycji muzealnej – remontu pałacu, finansowanego przez MRPO i SKOZK. Niestety realizacja całego projektu wymaga jeszcze dalszych środków finansowych. Projekt ten nie został zgłoszony do mechanizmu norweskiego, ponieważ Gmina Miejska Kraków oprócz dwóch wcześniej wymienionych muzealnych przedsięwzięć zgłosiła jeszcze trzy inne projekty, zaproponowane przez Łaźnię Nową, Związkowiec i Bunkier Sztuki. Jednak nową możliwość dofinansowania daje MRPO na lata 2014–2020. Z tego powodu obecnie MHK prowadzi intensywne prace nad przygotowaniem wniosku w trzecim kwartale 2014 roku. MHK otrzymało zapewnienie Prezydenta Miasta Krakowa o przekazaniu na potrzeby wniosku wkładu własnego Gminy Miejskiej Kraków i liczy na dofinansowanie, które umożliwi realizację całego projektu w pałacu Pod Krzysztofory do 2018 roku. Obecnie prowadzone są prace nad aktualizacją przetargową. Konieczne jest przeprojektowanie projektu budowlanego i przygotowanie projektu modernizacji skrzydła wschodniego, będącego odrębną od skrzydła zachodniego inwestycją. Będzie on wykonany w ramach nadzoru autorskiego, po ogłoszonym w tym celu przetargu.

Kolejnym punktem posiedzenia była filmowa prezentacja najważniejszych zakończonych projektów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa w 2013roku, prezentacja wystawy *W nurtach historii. W 200. rocznicę śmierci księcia Józefa Poniatowskiego* w pałacu Pod Krzysztofory oraz sprawozdanie z wyjazdu delegacji MHK (dyr. Michał Niezabitowski i kurator wystawy Leszek J. Sibila) oraz wiceprezydent Krakowa Magdaleny Sroki do Lipska w celu uroczystego pobrania ziemi z miejsca pochówku księcia Poniatowskiego.

Dyskusja nad przedstawionymi prezentacjami.

Jacek Purchla: Przedstawione prezentacje i filmy dotyczące działalności MHK poszerzyły znacząco wiedzę o wielowątkowości działań Muzeum, które w ostatnich latach dzięki dyr. Michałowi Niezabitowskiemu zostało przekształcone w przestrzeń dialogu. Muzeum, kierując się nową filozofią dialogu z widzem-uczestnikiem, zaczyna wychodzić poza granice Krakowa, a nawet Polski. Współpraca w realizacji projektu wystawienniczego z Lipskiem stała się doskonałym momentem do rozmów o relacjach polsko-niemieckich i o wspólnej historii. MHK staję się w ten sposób swoistym strażnikiem narodowej mitologii.

Franciszek Ziejka wyraził radość z dużej szansy na realizację dwóch projektów muzealnych MHK ze środków norweskich. Planowane Światowe Dni Młodzieży w Krakowie w 2016 roku, na które przybędzie kilka milionów młodzieży z całego świata, będzie doskonałą możliwością pozyskania nowych muzealnych widzów. W aspekcie przedstawionych prezentacji wspomniał o trudnej i skomplikowanej sytuacji NFOZK. Pomimo prowadzonych rozmów, m.in. z ministrem Dariuszem Rosatim, nie wiadomo, czy w przyszłym roku Kraków otrzyma dotację i w jakiej wysokości. Najprawdopodobniej SKOZK przestanie istnieć. W jego miejsce Franciszek Ziejka, Bogusław Krasnowolski i Jacek Purchla zaproponowali prezydentowi RP projekt utworzenia Narodowego Projektu Rewitalizacji Miast Historycznych i Pomników Historii. Dopiero na wiosnę 2014 roku będzie wiadomo, czy projekt ten zostanie zaakceptowany i fundusz, pomimo licznych sprzeciwów, będzie istniał w nowej formie, wspierając liczne inwestycje, w tym muzealne.

Jerzy Wyrozumski uznał, że program modernizacji MHK jest niezwykle ambitny, ale wizja jego realizacji wygląda bardzo optymistycznie, szczególnie jeśli chodzi o projekt remontu pałacu Pod Krzysztofory. Pogratulował Michałowi Niezabitowskiemu, że dzięki niemu Muzeum wyszło ze stagnacji, stając się nowoczesną instytucją o bogatych, interesujących projektach i programach oraz nowatorskich wystawach.

Czesław Dźwigaj przypomniał fakt problemów własnościowych, z którymi borykało się Muzeum. Wyraził uznanie dla władz miasta Krakowa za doskonały dialog pomiędzy samorządem miejskim i wojewódzkim, dzięki któremu MHK może się sukcesywnie rozwijać się bez przeszkód.

Michał Niezabitowski wspomniał o znakomitej współpracy MHK z dyrektorem Muzeum Miasta Lipska dr. Volkerem Rodekampem, m.in. przy realizacji wystawy o księciu Poniatowskim. Wystawa stała się miejscem dialogu o wspólnej historii Europy, o Bitwie Narodów, której patronem jest m.in. Poniatowski, wydarzeniem tworzącym wolną Europę. Podkreślił wielkie znaczenie w dzisiejszych czasach muzeów, które są w stanie tworzyć mity narodowe i międzynarodowe. Zaprosił członków Rady Muzeum na organizowaną przez MHK pokonkursową wystawę szopek oraz sesję w Sukiennicach z okazji 15-lecia Stowarzyszenia Muzealników Polskich.

Jacek Purchla zaproponował futurologiczne podejście do wizji Krakowa i jego Muzeum Historycznego jako swoistego matecznika polskiego, miasta mitu narodowego, przestrzeni dyskusji o potencjale dziedzictwa Krakowa. Pogratulował MHK imponujących projektów oraz wystawy o księciu Józefie Poniatowskim, która utrwaliła pamięć jego osoby i tworzyła nowe mity.

Profesor Purchla podziękował członkom Rady za obecność na posiedzeniu i udział w dyskusji oraz zaprosił na kolejne posiedzenie Rady przewidziane wstępnie na kwiecień lub maj 2014 roku.

Sprawy personalne

W 2013 roku przypadły jubileusze pracownicze:

40-lecia pracy: Marian Walas;

35-lecia pracy: Maria Baster, Dorota Kowalewska, Teresa Kwiatkowska, Maria Michalik, Janusz Tadeusz Nowak, Honorata Pilawska, Anna Pióro, Zbigniew Skupień;

30-lecia pracy: Antonina Czajowska, Jolanta Klima, Maria Kwaśnik, Iwona Prochowska, Grażyna Synowiec, Janina Szczurowska, Zdzisław Wrona;

25-lecia pracy: Wiesława Ciupka, Roman Kiedroń-Lisowski, Barbara Miszczyk, Jolanta Urbańska;

20-lecia pracy: Janusz Bierówka, Hanna Dobrzeniecka, Stanisław Klimkowicz, Beata Łabno, Teresa Paszkot-Kluz, Wacław Sawicz, Marzena Suślik.

Z okazji Dnia Muzealnika nagrody za osiągnięcia w pracy otrzymali:

nagrody I stopnia:

Monika Bednarek, Marta Śmietana;

nagrody II stopnia: Jolanta Bańcer, Katarzyna Bury, Mirosław Bydłoń, Jan Dziechciowski, Elżbieta Firlet, Elżbieta Junger, Piotr Opaliński, Grzegorz Woźniak;

nagrody III stopnia: Joanna Boczoń, Andrzej Chodorowski, Robert Dziuba, Roman Grabowski, Bartosz Heksel, Karina Janik, Andrzej Janikowski, Agata Kapołka, Bogdan Klima, Leszek Kostuch, Agnieszka Kowalska, Anna Kruszyna, Bożena Maciejewska, Maria Michalik, Zuzanna Miśtal, Diana Nowak, Małgorzata Palka, Małgorzata Sepielak, Marian Walas, Adam Wróblewski.

Nagrody noworoczne za szczególne osiągnięcia w pracy otrzymali:

nagrody I stopnia: Wojciech Adamczyk, Mirosław Bydłoń, Eugeniusz Duda, Ewa Gaczoł, Piotr Hapanowicz, Wacław Pyzik, Maria Wąchała-Skindzier;

nagrody II stopnia: Jolanta Bańcer, Anna Basta, Katarzyna Bury, Andrzej Chodorowski, Karina Janik, Bożena Jarosz, Wojciech Jodłowski, Elżbieta Junger, Klaudia Kaczmarczyk, Agata Kapołka, Dorota Łysak, Andrzej Malik, Antoni Michalik, Urszula Misina, Małgorzata Niechaj, Małgorzata Palka, AdamSurmacz, Grzegorz Witkowski, Jacek Zinkiewicz, Anna Kandzior-Zug;

nagrody III stopnia: Marcina Baran, Alicja Dobosz, Barbara Cisowska-Dulian, Małgorzata Kopeć, Justyna Kutrzeba, Elżbieta Lang, Mariusz Langer, Justyna Lisowicz, Dominik Lulewicz, Marta Marek, Zuzanna Miśtal, Janusz Tadeusz Nowak, Bartłomiej Nuckowski, Piotr Opaliński, Anna Per-Żywolewska, Danuta Radwan, Leszek Sibila, Marzena Suślik, Andrzej Szoka, Witold Turdza, Bożena Urbańska, Wojciech Wilusz, Katarzyna Winiarczyk.

Pracę w MHK podjęli: asystenci: Anna Bednarek, Piotr Kapusta, Iwona Kawalla, Mateusz Niemiec, Karolina Ożóg; referenci: Piotr Cabaj, Łukasz Drozd, Dariusz Marczyński; starsi referenci: Bartosz Chudy, Piotr Cieślik, Barbara Cisowska-Dulian, Andrzej Nowiński, Olimpia Przebieracz; samodzielni referenci: Anna Maraj, Anna Popławska-Szilder; specjaliści: Małgorzata Sepielak, Andrzej Sroka; radca prawny: Anna Krzyk; pomocnicy muzealni: Halina Bębenek, Jerzy Łobaza, Barbara Cieślak, Magdalena Teichmann.

Z pracy odeszli: Anna Bednarek, Halina Bębenek, Łukasz Biały, Żaneta Broś, Anna Buczek, Barbara Cieślak, Katarzyna Dudziak, Lucyna Fotomajczyk, Katarzyna Handzel, Artiem Jurczikow, Agnieszka Krawczuk, Jerzy Łobaza, Krzysztof Miller, Mateusz Niemiec, Karolina Ożóg, Magdalena Teichmann i Maciej Twaróg.